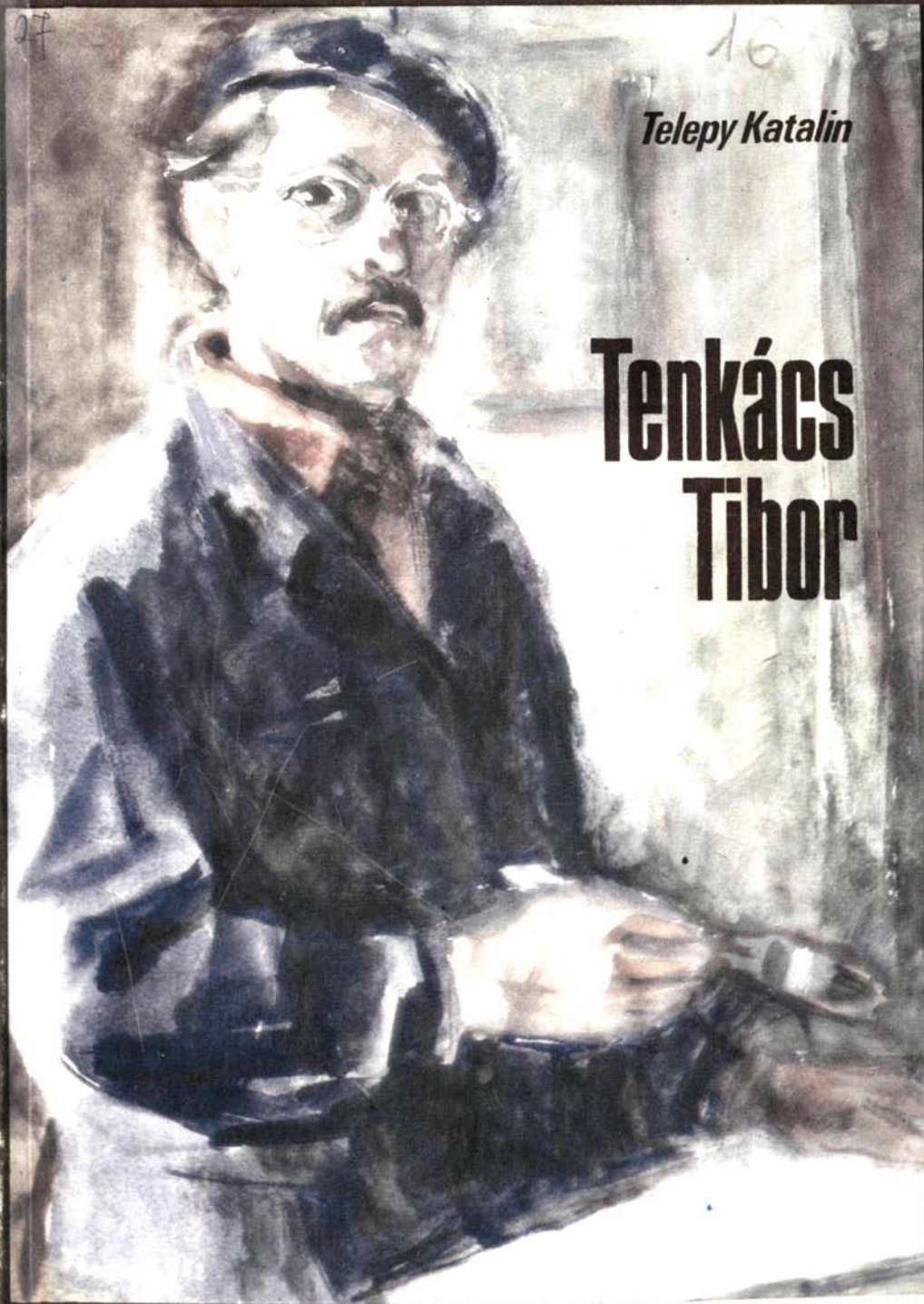

27

16

Telepy Katalin

Tenkács Tibor

Neve összeforrt hazánk egyik ismert tájegységével, az egymásba simuló szőlődombok vidékével s a Bodrog–Tisza találkozásánál épült, immár több mint kilencszáz éves várossal, Tokajjal. Ez a terület otthona, festői munkásságának ihletet adó birodalma. Itt él csaknem negyven éve. Fiatalon Tokajt választotta működésének színteréül, s az eltelt idő alatt példát adott arra, miként lehet három hivatásban is odaadó figyelemmel, soha nem lankadó kedvvel látáskultúránk emelését a fővároson kívül is megteremteni.

Kék önarckép, 1962.

Gouache, papír 60x48 cm

Jbl. Tenkács 962.

Blue self-portrait, 1962.

Gouache, paper. 60x48 cm

Marked Tenkács 962.

Selbstporträt in Blau 1962.

Gouache, Papier, 60x48 cm

Sign. Tenkács 962.

**BORSODI
KISMONOGRÁFIÁK**
27

Telepy Katalin

TENKÁCS TIBOR

**Herman Ottó Múzeum
Miskolc, 1987**

A kötet megjelent Tokaj Város Tanácsa és a művész támogatásával

**Lektorálta: Pogány Ö. Gábor
Végvári Lajos**

**Szerkesztette: Szabadfalvi József
Veres László**

**Technikai munkatárs: Feketéné Bíró Edit
Fotó: Sáros László**

Borítóterv: Valent Ede

**ISSN 0324 4563
ISBN 963 01 8182 7**

**Felelős kiadó: dr. Szabadfalvi József
Borsodi Nyomda, Miskolc, 1987 – Felelős vezető: Wirth Lajos**

Előszó

Tokaj talán mindenki által ismert és sokak által szeretett településeink egyike. Noha végig a középkoron rangos hely volt *hazánk abroszán*, mert azzá tette az országrészeket összekapcsoló utak metszésében emelt, fontos folyami átkelőhelyet – révet majd hidat – őrző vára, mégis hírét s nevét elsősorban a csaknem egyedül a méltán kedvelt borának, a „tokaji”-nak köszönheti. Írók, közéleti személyiségek dicsérték, költők énekelték meg világhírű borát, s e nemes, már-már nektárt termő hegyeit, lankás hegyoldalait.

Bizony, bevallhatjuk, hogy e világhírben, hírnévben a „tokaji”-val aligha osztozhatott bárki vagy bármi is. Születtek itt jeles férfiak (Paulay Ede), rövidebb-hosszabb időt töltöttek városunkban jeles személyek (N. Lenau vagy Münnich Ferenc), de ritkán akadt bárki is közülük, hogy egy életet töltöttek volna Tokajban. Mindössze innen indultak (mint Dienes László és Dienes Pál), vagy közbülső állomáshelyként tartózkodtak (mint Spech Lajos) a Tisza-Bodrog összeömlésénél épült városkában.

Ezzel együtt is van valami sajátos múltjában; e valamikor „kiváltságolt” városka szellemi arculatával – kultúrájával – sokáig aligha ütött el a szomszédos, hasonló fontosságú (és fejlettségű) településektől. Nem, vagy alig alakították, formálták rangos intézmények (ha szólunk is itt a XVIII. századi piarista kisgimnáziumáról), jeles személyek szellemiségét. Különösen egyhangú az a hagyaték – ha egyáltalában beszélhetünk erről –, melyet a művészet, közelebről a képzőművészet területén örököltünk. Pedig bizonyára itt is akadtak, ha mások nem is, néhányan lelkes amatőrök, akik szívesen festgették a tokaji tájat, mintáztatták a tokajiakat.

Ha voltak is ilyen alkotások, hírük is alig maradt Tokajban. E területen, mármint a hagyományteremtésben, elsőbbséget élvezett mindig is a tokaji bor.

A XX. század is csupán lassú változást hozott, az araszolató fejlődés máig sem tudott számos tartozást törleszteni. Azzal azonban, hogy az 1903/04-es tanévben megkezdte működését a *polgári iskola*, elindult, elindulhatott valami Tokajban is. Ezt megelőzően városunk kereskedelmi és speciális ipari vonzása közismert. Közjogi és pénzgazdálkodási kisugárzása is szóba kerülhet, hisz járási székhely lévén, szolgabíróság működött itt, takarékpénztára volt. E bázison – no meg az egyházak teremtette lehetőségekre alapozottnak – jöhetett létre, születhetett meg a Mosolygó József-féle *Tokaj monográfia* (1931). A polgári iskola megteremtésével Tokaj szellemi vonzóerőt gyakorolhatott a szomszédos, elsősorban a tiszántúli és a taktaközi kistelepülésekre. A polgári iskola egyfajta szellemi műhellyé kovácsolódott tanári karában mindig működött egy-két ambiciózus egyéniség. A művészetek iránt fogékony egyének Tokaj – és környéke – szellemi életének erjesztői lehettek, s több esetben azzá is lettek. Időről-időre működött egy-egy rajztanár, művész-tanár, olykor művész, kik városunkban hagyták „névjegyüket”. Elsősorban mint pedagógusok növendékeiket (rajtuk keresztül a szüleiket) nevelték a művészet szeretetére, a műalkotások, a műkincsek megbecsülésére. E kis körből név szerint is felemlíthetünk néhányat. Az 1930-as évekből ismerjük *Holubek Imre* nevét, aki a római katolikus templom freskóit festette, *Györöki-Gyurkó Pált* is megemlíthetjük, aki rövidebb-hosszabb időt töltött Tokajban. Itt tanítottak *Benedek Jenő* és *Urbán Béla* rajztanárok, közülük Benedek később a budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnázium tanára lett. E kis kör, illetve e szellemiség vonzotta Tokajba *Győri Eleket* (Tiszaladányból) és *Erdélyi Endrét* (Tarcáról). Ők másokkal együtt rendszeresen átlátogattak Tokajba, a barátok, talán a művészet kedvéért. Említsük meg *Bolner Károlyt* (aki egyebek mellett a vívóklubot is irányította) és *Helm Sámuel*t is, akik amatőrként festgettek a tokaji részleteket, régi utcákat, házakat. Közülük a műszaki képzettségű, helyben született Helm Sámuel csaknem krónikási hűséggel örökítette meg az 1950-es évektől az akkori Tokajt. A felszabadulást követő szellemi pezsgés Tokajra is jellemző volt. Egyebek mellett megindították a *festő szabadiskolát*, tanárai között pedig Tenkács Tibort és Urbán Bélát találhatjuk.

A polgári iskola mellett a *Járási Kaszinó* biztosította azt, hogy alkalmasint közönség elé kerüljenek az arra méltó alkotások. A kaszinó közönsége nyilvánvalóan – elsősorban – a városka értelmiségi köreiből került ki: tanítók, tanárok, papok, jogászok, orvosok, állatorvosok, tisztviselők (városi hivatalok, MÁV) és katonatisztek. Ez képezte Tokaj művészetértő- és többé-kevésbé szellemi közvéleményét. E szellemi közegbe cseppent bele 1941-ben a Budapestről érkezett rajztanár, *Tenkács Tibor*. Bevallottan vagy anélkül is, nem találta minden szempontból otthonosnak e környezetet, vissza is ment tehát 1943-ban Pestre. Miután időközben megházasodott, feleségét is az egyik fővárosi iskolában helyeztette el. Öt év (1943–1948) kihagyásával települt le végleg Tokajban. Ehhez azonban, úgy is fogalmazhatunk, hogy a számára (Tenkács Tibor számára) szükséges szellemi miliót, önzetlenségével, áldozatkészségével maga teremtetten meg. Ebből a szellemi vonzástérből nőtt föl a *Tokaji Művésztelep*, illetve kelt önálló életre a *Művészbarátok* (később a *Zilahy György* nevét viselő) köre, a ZMK.

A művészet tematikája igen gazdag lehetett a mindenkor Tokajban. A hegyek, a folyók, a műemléki épületek, az ódon hangulatú utcák kínálták magukat. Ez volt az a természeti környezet, amelyben éltek, dolgoztak, robotoltak a tokaji emberek. Munkájuk is sokszínű volt. A szőlőmunkások, a szüretelők mellett a víziélet megannyi mozzanatára figyelhettek a művészek: hajósok, csónakázók, az árvízzel hadakozók. A kőbányászat nehéz munkája, a heti piacok hangulatos helyzetei, mind-mind érdemes a megörökítésre. Emberi arcok, emberi sorsok generációk munkás, küzdelmes élete. A fény mögött persze az árnyék is megjelent. Aki hosszabb ideje élt Tokajban, megismerhette a tokajiakat, azt mindig megragadhatta a fojtott levegőjű és nehéz munkásélet, a kőbányázás, a szőlőszakmányosok alig becsült munkája. Így bukkant – mondhatnánk azt is, hogy már-már szükségszerűen – Tenkács Tibor a vagyon-gyarápítás, a vagyonféltés tragédiáját megéneklő „tokaji balladá”-ra.

Borsodi Jóska gyócs ingbe, gatyába,
El is ment a püspök multságba,
Gondolkodik, nem sok idő hátra,
Mert megszúrta magát éjfél tájba.

Rátették a disznóól ajtóra,
Mariskája sírva ment utána,
Nyisd ki anyám rácsos kis kapudat,
Itt hozzák a te Jóska fiadat.

Anyám, anyám, csak egy a kérésem,
Házassítson meg engem a héten,
Hogy vegyem el Sikorszky Mariskát,
Kivel eltöltöttem sok éjszakát.

Sok éjszakát, sok számos napokat,
Verje meg az isten az anyákat,
Verje, verje, veretlen se hagyja,
Ki a fiát szerelemtől tiltja.

Gyűjtötte: Domján Gyula, Sipos Zoltán, 1960.

Tenkács Tibor szinte kötelességszerűen közeledett témájához. Tokaj iránt érzett vonzalmát és édesanyja halála miatti keserűségét, fájdalmát sűrítette bele a képbe. E ballada drámai hangvételű megfogalmazásával nemcsak a színes, hangulatos hegyoldalak, girbe-görbe utcácskák, a folyóparti fák krónikása immár, hanem a tokaji emberek sorsát is megjelenítő művész. Tenkács Tibor egy életen át hűséges festője, tanára és nevelője a tokajiaknak.

Tokaj, 1987 márciusában

Bencsik János

Neve összeforrt hazánk egyik ismert tájegységével, az egymásba simuló szőlődombok vidékével s a Bodrog-Tisza találkozásánál épült, immár több mint kilencszáz éves várossal, Tokajjal. Ez a terület otthona, festői munkásságának ihletet adó birodalma. Itt él csaknem negyven éve. Fiatalon Tokajt választotta működésének színteréül, s az eltelt idő alatt példát adott arra, miként lehet három hivatásban is odaadó figyelemmel, soha nem lankadó kedvvel látáskultúránk emelését a fővároson kívül is megteremteni.

Mint festő, számtalan kiállításon bizonyította, hogy művészi elképzeléseinek kiteljesítését, a gazdag természet örömteli élményeit a tokaji tájban találta meg. Életútját, festői pályáját érzékletes színvonalú, expresszív hatású, lendületes festői biztonsággal előadott tájak, karakterisztikus arcképek, ízes csendéletek kísérik.

Tanárrá – büszkén hivatására – gyermekkorától vallott emberszeretete kapcsán vált. Hosszú esztendőkön keresztül festői elveit adta át azoknak, akik a legfogékonyabbak voltak erre: az ifjúságnak, fejlesztve esztétikai érzéküket, növelve a művészet iránti érdeklődésüket. A két hitvallás nála eggyé olvad, mint festő és tanár, ezért tud hiteles lenni mindkét minőségben.

Pedagógus alkatával függ össze harmadik vállalt tevékenysége is. Erőfeszítéseivel a köz érdekében: a közönség érdeklődésének felkeltésével, kiállítások rendezésével, a Művész Kör megalapításával olyan fundamentumot teremtett, melyre mindmáig építeni lehet, s hogy Tokaj ma az érdeklődéssel várt képzőművészeti események városa, jórészt neki köszönhető.

1913-ban Budapesten született. Elődei anyai ágon erdészek voltak, a természethez való vonzódása talán innen ered. A művészi hajlandóság apai örökség. Tenkács János munkácsi, kilencgyermekes család tagjaként Kisfaludi Stróbl Zsigmonddal végezte a Kép-

1 Szunyogh tanya, 1934.

zóművészeti Főiskolát és szobrász lett. A lexikon adatai szerint Amerikába vándorolt, és Clevelandban telepedett le, ahol épületkerámiával és emlékműszobrászattal foglalkozott. Hosszú ideig a család nem tudott róla. Tenkács Tibor gyermekkorát Pesten, anyjával és húgával együtt a Dembinszky utcai lakásban töltötte. A szűkös megélhetést a kiadott szobák biztosították. A körülötte élő, egyszerű, legtöbbször kézműves emberektől sokat tanult, az albérllökkel való barátkozás pedig emberismeretre tanította.

Édesanyja akaratából került a Szent István Gimnáziumba, ott is érettségizett. Egész életében büszke boldogsággal emlegeti az ott töltött éveket. A Szent István Gimnáziumban fiatal rajztanára, Kerekes György látván rajz iránti jó készségét, biztatta, foglalkozott vele. Kézügyességét a cserkészcsapatban fejlesztette, amely az akkori fiatalokat összefogó szervezet volt. Fegyelem, barátság, állandó fizikai és szellemi foglalatosság kötötte le őket.

Érettségi után kibontakozó, egyre inkább letisztult vágyakozása a művészet felé irányította. E hivatásról – apja példáján okulva

2 Márciusi alkony, 1936.

– kétségei voltak ugyan a megélhetést illetően, végül is tanára, Hohmann Antal irányította a Képzőművészeti Főiskolára, tanári és művészi pályára. A tervet rajztanára is támogatta.

Húszévesen, Szőnyi István magánfestőiskoláján eltöltött két esztendei kísérlet után jutott be a sokak által óhajtott intézménybe 1933-ban. Tehát Szőnyi mellett a felkészülés ideje alatt az első perctől kezdve kitűnő kezekbe került. Ebben az időben alakította ki Szőnyi Zebegényben sajátos stílusát, ekkor válik életének fő témájává a zebegényi táj. Előbbi korszakához képest színkezelése sokkal lágyabbá válik, kivilágosodik, lágy paszellszínekre vált. Ezek az érzékletes színharmoníák nyilvánvalóan hatottak a nála tanuló fiatalokra, így Tenkácsra is. A lírai gyengédség pedig később a fiatal főiskolai hallgató egyik-másik linómetszetén érzékelhető. Tenkács megkedveli a világos színharmoníát, de szenvedélyes mozgású alakjai a munkára koncentrálnak. Szőnyi zöldes-lilás fátyolos tónusokba ágyazza csendes, tűnődő alakjait, lírai ihletésű, Tenkács tárgyilagos.

A Szőnyinél ért hatások után a főiskolán Benkhard Ágost osztályán tanult. Évfolyamtársai voltak Áron Nagy Lajos, Csabai Kálmán, Diószegi Balázs, Kelle Sándor, Gyarmathy Tihamér, Szalatnyay József, Szarka Árpád és Sáros András. Valamennyien a hagyományos piktúrát művelték, azt egyéni ízzel kísérletezgették, Gyarmathy utóbb azonban az absztrakt művészet mellett döntött. Benkhard nem fektetett súlyt a grafikára, a Nagybányán nevelődött mester színekben, tónusokban gondolkodott, Tenkács pedig világos-sötét ellentétekre figyelt. Tanára érdeklődését így nem keltethette fel, nem foglalkozott vele kellőképpen, amiért is a fiatal növendék érthetően elbizonytalanodott.

Szerencséjére a III. évfolyamtól kezdve Baránsky E. László és Varga Nándor Lajos mellett tanulhatott tovább. Varga a grafika virtuóz mestere, felfigyelt a fiú rajzbéli érzékére és segítette. Társai is, az azóta neves mesterek Szalay Lajos, Szentiványi Lajos, Szabó Vladimir, Áron Nagy Lajos mellett megértő környezetbe került. Megkedvelte az akvarelltechnikát, de mivel festő-grafikus számára a fővárosi tartózkodás nem jelentett előnyt, ha tehette, vándorútra kelt. Akkori vízfestményei a Duna partján, a Budai-hegyekben, a Bükkben, Baranyában és kissé visszafogott, borongós színskálával a Balaton mellett, Tihanyban készültek. Ilyen a *Szunyogh tanya*, *Hárshegy alatt*, *Bükki táj*, *Tihanyi földek* stb. Ugyanakkor örömet lelte a fekete-fehér, majd színes linómetszetek készítésében is. *Márciusi alkony*, *Zugliget*, *Öregasszony*, *Kenderáztatók*, *Tél* c. lapjai már előre vetik a megtalált témakör árnyékát. Az azóta többször is reprodukált lapok közül *Ember és kutya*, *Favágó*, *Asztagrakók*, *Falu*, *Szilvás*, *Öregek a téli napon* bizonyítják álhatatos emberszeretetét.

Tevékenységéről apja Amerikában is tudomást szerzett, akinek 1933 óta Clevelandban biztos megélhetése volt, így családját is segíteni tudta. Fia metszeteiből mintalapokat kért, amelyeket kint értékesített s a pénzt hazaküldte.

A Képzőművészeti Főiskolán Tenkács szorgalmas, ügyes növendék volt, akinek képességeit figyelemre méltónak találták. Erre utal ugyanis, hogy *Aki*-ot ábrázoló színes linómetszete a Főiskola 1936. évi évkönyvének címlapjára került. Ugyanez évben nyerte el a Közköztudatügyi Minisztérium grafikai díját, ötödévesen pedig a Jalsovszky István jutalomdíjat, és 1939-ben állami ösztöndíjban részesítik.

3 Öregek a téli napon, 1937.

Mint látjuk, korai munkái sok esetben metszetek, erősen vonzódik a grafikai megoldások felé. A Varga Nándor nyújtotta tanulságok foglalkoztatták. Tanára egy-egy elismerő, támogató véleményére úgy érezte, hogy a grafika talaján biztonsággal mozog. Mindmáig pasztell- tempera- vagy olajképeiben is a színek alatt ott feszül a grafikai bázis. A ceruza, tustoll egész életében kedvelt munkaeszközévé vált. Fiatalkori munkái közül néhány a Szépművészeti Múzeumba (ma Magyar Nemzeti Galéria Grafikai Osztálya), és a bécsi Albertina gyűjteményébe került.

Középiskolai tanári oklevelét az 1938-as tanév végén szerezte meg. Elfogadott művészettörténeti értekezését Rembrandt biblikus karcairól írta. Ezek a fiatalkori studiumok rányomták a bélyeget korai linómetszeteinek humanisztikus felfogására, s ezen vonásának későbbi pregnáns jelei mélyen a lelkébe vésődött emlékekből táplálkozó motívumok.

Apja a már diplomás tanárt hívta magához Amerikába, de Tenkács Tibor már akkor döntött, itthon marad. Szereti hazáját, úgy érezte, szükség van rá, megtalálja majd a helyét. A friss diplomával Varga Nándor mellett tanársegédként dolgozott, egy év után tanári állást kapott Pestimréen, de időközben nevelő is volt a gazdag Dános családnál.

Tokajban először 1941-43 között tanított. A véletlen vezette ide útját. Hírt kapott, hogy Tokajban nincs rajztanár. Azonnal elhatározta, hogy jelentkezik. Odautazott, és másnap, 1941. szeptember 9-én már le is tette a hivatali esküt. A város és környéke első perctől kezdve foglyul ejtette. Míg eddig Pest környéki kirándulásainak témát kereső bolyongásaival, vagy a főiskolai festőtáborok (pl. Tihany) felkeresésével kellett beérnie, most úgy érezte, hogy amerre fordul, mindenütt hálás téma kínálkozik. A tanítás mellett adódott kevés szabadidejét használta fel arra, hogy a hegyeken, a vizek partján, a szőlőkben gyors lejegyzéssel, akvarell- és pasztelltechnikával rögzítse művészi élményeit. Erre az időre úgy emlékszik, mint a megtalált festői kifejezés lehetőségeinek beteljesülésére.

Művészi fejlődése a főiskola után itt indult el. Első kiállításán Tokajban életképeket, tájképeket mutatott be 1941/42 telén a járási Casinóban. Korai próbálkozásai nem mentesek az elbeszélő tartalomtól s a táj iránt lírai fogantatásúak. Annak idején Benkhard, ha nem is törődött növendékének grafikai biztonságával, de a nagybányai eszméken nevelődött mester Tenkács természetrajongását elmélyítette, megerősítette. A hely érdekes tájformációi, a gazdag vegetáció tette kész művészi munkálkodásra serkentették. Első kiállítása friss, erőteljes színekkel kitárulkozó élménybeszámoló. A rázúduló hatások alatt örömteli festői adakozás mindmegannyi akvarellje. Az *Esős hangulat*, *A Bodrog partján*, *Téli napos délelőtt*, *Futó felhők*, *Tisza felett*, *Tiszai halászok*, az ott élők élményeire is apelláltak, nem csoda, ha a képek megnyerték a látogatók tetszését. Az egyik elragadtatott, fiatal tanítónő, ismert

4 Aratás 1951.

régi tokaji család lánya, Csutkai Márta három művét is megvásárolta. Ez az elragadtatás mind a mai napig töretlen, ugyanis megismerkedésük után egy életre szóló barátság – szerelem alakult ki közöttük.

A következő évben ismét egy sorozatát mutatja be városában, most már némi anyagi sikerrel is. Az Új Hegyalja c. lap örömmel üdvözölte a közönség szívéhez nőtt témákat: *Bodrogliget, Tokaji hegy a Tisza felől, Pápai Sándor juhász, Fafűrészelés, Estefelé a Tiszánál* c. munkái egyúttal a pasztelltechnikában való jártasságát is bizonyították. A vízfestés mellé most ezzel újabb anyagot talált, a bársonyos árnyalatok-színek adta hatásokat érzi fontosnak.

Közeleti tevékenységének első kezdeti lépéseit is Tokajban tette meg. Az északkeleti országrészben élő festőket közös kiállításra nyerte meg. Megismerkedett Veres Péterrel, Gulyás Pállal, Somogyi Imrével, Győri Elekkel. A népi írók Tiszaladányban találkoztak, s velük Tenkács megérezte a társakat összefűző rokon eszmék erejét.

Csutkai Mártával 1944-ben kötöttek házasságot. Életének hűséges társával visszakerültek Budapestre. A katonaságtól szeren-

csésen megmenekült, s így mindketten taníthattak. Előbb Újpes-
ten, majd Megyeren, 1948-ig. Két leánygyermekük, Márta 1945-
ben Pesten, Hajnalka 1947-ben Tokajban született. A pár eszten-
dő, amit a fővárosban töltöttek, a háború tragédiákkal terhes éveiből
való felocsúdás, majd az élet újrakezdésének időszaka volt szá-
mukra is. Tokajtól sem kellett időközben elszakadniuk, a nyári va-
kációkat, iskolai szünidőket felesége szüleinél töltötték.

1945–48 közötti időben készült művei jórészt portrék. Adódott
ez abból, hogy kevés idő jutott a festésre, természetbeni szemlé-
lésekre. Családjának tagjai váltak modelljeivé. Arcmásai, zsáner-
jelenetei a boldog családapa örömeinek festői megnyilvánulásai.
A pasztellel készült családi portrék: *Márta, Anya gyermekeivel, Alvó
gyermekeim, Apu, Anyu, Puli*. Ezekből az ábrázolásokból kicseng
humanista felfogása. Az emberi arc fiziognómiai és pszichikai sajá-
tosságai, melyek a vonásokban tükröződnek, vezetnek az egyéniség
megtalálásához. A bensőséges felfogás mellett sem válik érzelmős-
sé. Tenkács már a huszadik század embere. Távol állnak tőle a natu-
ralista külsőségek, aprólékos festői részletek. Inkább csak a mo-
delljeit körülölelő világ jelzésszerű tartozékai vannak jelen. Nincs
hatásos képszerkesztés, a *Fésülködő* megszokott mozdulattal bele-
tekintve az elhelyezett tükörbe, ellenőrzi a hajkorona elrendező-
dését. A hibátlanul megrajzolt fiatal nő alakjában a hangsúly a kel-
lemes arc komoly szépségén van. A feleségéről készült ábrázoláson
finom halványrózsaszínek teszik még puhábbá az összehatást. Ezek
a családi pasztellek spontaneitásukkal őrzik frissességüket. Csak-
nem negyven éve annak, hogy Tenkács Tibor 1948-ban most már
végre teljesen letelepedett Tokajban. Az új élet megkezdését szeren-
csés körülmények tették lehetővé. Ami a legfontosabb volt: a ta-
nács fogadta tanárként mindkettőjüket, felesége szülei pedig hajlé-
kot nyújtottak számukra. Örömhöz az is hozzájárult, hogy a
nagyváros bezártságából gyermekeik szabadabb, egészségesebb
környezetbe kerülhettek.

Tenkácsot festői pályájának kérdései izgatták: hogy valósul-
nak meg művészi álmai? A téma a város lakói, a változatos tájak, a
Bodrog, a Tisza kéznyújtásnyira volt tőle, ám felszabadult örömet
fékezte az a tény, hogy – mivel tanári hivatását is szívvel-lélekkel
művelte – a tanítás mellett nagyon kevés ideje maradt rajzra, festés-
re. Az általános iskolában tanított, s hogy némiképp időt nyerjen,
kérésére órakedvezményt kapott, fizetésének arányos csökkenté-

sével. Nem zúgolódott, igyekezett idejét kihasználni. A szabadságharc centenáriuma közeledett, ennek tiszteletére, mint lelkes hazafi az akkori Népfőiskola igazgatója, Nagy János támogatásával kollektív tárlatot szervezett. Az akkori művészeti sajtóorgánium, a Szabad Művészet elismerő kritikát hozott Szegi Pál tollából, és Tenkács két képét is közölték, az *Aratás*-t és az *Áradó Bodrog*-ot.

Tenkács azonban nem elégedett meg saját előmenetelének egyengetésével, neki mindig is közösségre volt szüksége, és gondolatait a jövő foglalkoztatta. Pesti festőtársaival hamarosan felvette a kapcsolatot. Most már apósáék segítségével, kertjükben melléképület átalakításával – tágas műteremhez is jutott. Ezzel már társaira is gondolt. Örült, hogy vendégül láthatta barátait két-két hétre, megteremtve ily módon a „magán művésztelepet”. Az ellátásról a Csutkai család gondoskodott, így festhettek nála három éven keresztül nyaranta kollégái: Breznay József, Iván Szilárd, Vidéky Brigitta, Győri Elek, G. Szabó Kálmán, Szabó Vladimir, Bajor Ágost, Rozs János, Szilvász Margit, Juris Ibolya és sokan mások. A festők egy-egy képüket átadták kiállítás céljára és ezekből a lelkes szervező Tenkács a majdan megvalósítandó Tokaji Galéria anyagát gyűjtötte össze.

A magánművésztelep úttörő, fontos intézménynek bizonyult, és közkedveltségnek örvendett az akkor még meglehetősen szervezetlen hazai művésztszadalom körében. Három évig a helyi tanács támogatását is megkapta. A most már Szakkör-ként működő kis közösség munkájának ellenőrzésére megjelent Fischer Ernő, a Népművelési Intézet akkori munkatársa. Megtetszett neki a lelkes együttes és Tokaj: így tette át az Intézet ide állandó művésztelepét, amely az Amatőr Képzőművészeti Mozgalom számára mindmáig centrumnak számít. Ehhez a gondolathoz kapcsolódva Tenkács hamarosan megszervezi 1949-ben a Tokaji Dolgozók Képzőművészeti Iskoláját, melynek egyben Urbán Bélával együtt tanára is lesz.

Az ötvenes évek alkotásai az újjáépítés lázas időszakát tükrözik országszerte. Minden művész ezt az eszmét szolgálta, ki ecsettel, ki vésővel, kalapáccsal, ki fa- és rézlemezen késsel, tüvel metszve ki a kompozíciót. Az országos kiállításon sem lehetett érdeme annak, aki nem vette ki részét az ilyenfajta ábrázolásból. Senki sem volt kivétel, a nagy beérkezett mesterek épp úgy, mint a kezdők a munkát ábrázolták. Megbabonázottan keresték a motívumot, a témát, hiszen a témaválasztás a díjazás lehetőségeit is bizto-

sította. Volt azonban ennek egy olyan indító oka is, amelyet ma az új nemzedék átérezni nehezen képes – az egymásért, a közösségért tett erőfeszítések szépsége. Tenkács Tibor élvezettel látta az épülő, izmosodó ország kicsiny sarkában a jóra való készség igyekezetét, teljes odaadással fogott hozzá ennek az oly sokat ígérő jövőnek festői emléket állítani.

Az ötvenes évek budapesti és vidéki képzőművészeti kiállításainak katalógusait és a beszámoló kritikákat lapozgatva mindenütt ráakadunk Tenkács nevére. Többek között a Képző és Iparművészek Szövetsége Borsod Megyei Csoportkiállításán, a Fényes Adolf teremben, a Nemzeti Szalonban, az évenkénti Országos Képzőművészeti Tárlatokon, Miskolcon a Herman Ottó Múzeumban, Sárospatakon és Kelet-Magyarország majd minden városában. Figyeli a munkálatokat a környéken, sok képe ennek a rendkívül agilis korszaknak valóságos krónikája lehetne. Ilyen a *Tisza híd építése*, *Kőúzó a tokaji bányában*, *Iskolaépítés*, *Bodrogmenti szüret* és az *Aratás* (1951). Ez utóbbi linómetszet a kézi aratás ősi rítusát örökíti meg. Az évszázadok óta változatlan teendő lejegyzése emléket állít a környéken ma már alig ismert kézi aratásnak. Világosan elrendezve látjuk a két csoportot. Mindegyikben egy-egy kaszás dolgozik marokszedővel, és a kéveköttővel. A kompozíció tiszta, áttekinthető, a ritmikus mozgás a munka tempóját is érzékelteti.

Ha sorozatos munkaábrázolásainak címeit olvassuk, a község tevékeny évei rajzolódnak ki. Témái döntő szerepet játszó események létrehozásának krónikái, a megjelenítésben azonban előző képeihez viszonyítva bizonyos változásoknak lehetünk tanúi. Erős lendületű mozgás jellemző ettől kezdve munkáira. A *Pallórakók* igen jó példa ennek illusztrálására. A folyó vizén közel a parthoz, uszály foglalja el a képtér felső szélét, majd átlósan csónak helyezkedik el a középtérben, a kép alsó harmadát a két munkásnak pallórakó jelenete fejezi be. A Z alakban épített kompozíciót a minümos vörösek emelik ki, így az egész vásznat betöltő mindennapi jelenet mozgalmasságával, színességével válik festőivé.

Az ötvenes évek közepén nyugtalanítja az igény, hogy újabb képeivel önálló tárlaton jelenjék meg. Egyelőre hármas kiállításon, Kunt Ernővel és Simon Ferencsel együtt a Herman Ottó Múzeumban, Miskolcon újabban készült pasztelljeit, lavírozott tusrajzait, metszeteit láthatta a közönség.

5 Meszes szekér, 1961.

Nagy jelentőségű volt a Tokaji Művésztelep pesti bemutatkozása a Műcsarnokban 1956-ban. Tenkács barátaival, festőtársaival szerepelt itt s a tény, hogy bemutatkozhattak a fővárosban, kiemelkedő eredménynek számított.

Számára azonban nagyobb jelentőségű volt az 1958-ban most már főleg olajképeit bemutató tárlata. Tokajban az iskola folyosóin kapott helyet, ez azonban Tenkácsot soha nem keserítette el, mert meggyőződése volt, hogy nem a hely a fontos, hanem az anyag. És itt valóban nagy sikere volt. Vásárolt a város, a szakszervezet, de szép számmal vásároltak magánosok is. Anyagát elvitték Miskolcra, Sárospatakra, Xantus Gyula értően méltatta képeit a Pedagógusok Lapjában.

Ettől kezdve életében és művészi fejlődésének tekintetében is sorsdöntő javulás állt be. Az újból felállított gimnázium igazgatója, dr. Fabulya László az általános iskolai rajzoktatás mellett átvette tanárnak. Ettől kezdve heti két nap alkotói órakedvezményt kapott, fizetésének teljes meghagyásával.

Tájszeretete továbbra is festői vallomásokban nyilvánul meg. Az ötvenes évek végén, a hatvanas évek elején tavasszal, nyáron,

ősszel a zempléni hegyeket járja, az eldugott kis falvakat, útközben fest, pihen, élvezettel veszi birtokba mindazt a hasonlíthatatlan szépségű tájélményt, aminek változásait később táblaképpé dolgozza majd fel. Közben az olajtechnika eddig elhanyagolt gyakorlathoz is kedvet kap. Szívesen foglalkozik a számára újra felfedezett lehetőségekkel. Tenkácsnak mindig van közlendője, ez az informatív szándéka festői törekvésekben bontakozik ki. A *Tokaj télen* nemcsak élvezetes, hangulatos élmény, de ráébreszt a jelen idő változásaira is. Ebből az időből egyik legjobban megoldott vizuális utalás erre ez a kép. A lovas szánkó – mivel az utakat nem sózzák, a hó megmarad – még bejöhet a városba a szomszédos falvakból, ugyanakkor jelen van már az autóbusz őse is. Az eltűnőben lévő korszak, és az új motorizációs fejlődés mesgyéjén áll ez a jelenet. Irigylésre méltó biztonsággal szerkeszt. Bravúros megoldás a középtérben fehéren csillogó hó – fényfolt – mely köré kör alakban rendeződnek a környék házai s a háttérben futó utca elvezeti a szemet az ég irizálóan rózsaszín–lilas téli felhőihöz. Az előtér súlyosabb formái a háttal álló gazda, s a körívbe belesimulóan álló szán a lovakkal lezárja a kompozíciót. Tovatűnt emlékek nosztalgikus vágyait indítja el az ábrázolás.

Tenkács igen jó érzékkel festi barátait, ismerőseit, mivel előadasmódja az ábrázolt lelkiségének visszaadására törekszik, ebben a műfajban is mindig akad tennivalója. Ismerve modelleit, megtalálta a legharmónikusabb megoldást a belső én kivetítésére. Korábbi, jórészt családi arcképeit már említettük. Ide kívánczik az 1959-ben lányáról, Hajnalkáról *Merengő* címmel fájdalmasan komoly portréja. A finom alkatú lányka fiatalságának hamvas báját a lenge, könnyű ruha rózsaszín tónusainak igen érzékletes festőisége hangsúlyozza. De tekintete szomorú, a körülötte lévő világról tudomást sem véve a távolba révedező. Ismerve sorsát – néhány év múlva tragikusan fejezte be fiatal életét – ez a tekintet szinte jövőbe látó, lelket borzongatóan szívszorító. A komor gondolatokat feloldja, hogy az ábrázolás mikéntjében körülöleli alakját az apai szeretet gyengédsége.

Ezekben az években még mindig élt az a gyakorlat, hogy a gyárak, üzemek patronáltak egy-egy művészt (mintegy ösztöndíjat adva nekik), hogy a helyszínen készült képek a művészet kifejező eszközeivel is felhívják a figyelmet a gyár tevékenységére. Igazában kettős cél lebegett a kultúrát terjesztők előtt. A gyár hírneve öreg-

6 Vörös tulipáncsokor, 1962.

7 Erdőhorvátiban, 1962.

bedik, ha művészi vizsgálódásra is érdemesnek tartják, s a gyár vagy üzem munkásai is nyernek azáltal, hogy a tőlük eddig oly messze-álló képzőművészettel ismerkedhettek, vagy esetleg vásárolni is tudtak.

Tenkács Tibort Dr. Lóci László járási tanácselnök közvetítésével a Szerencsi Cukorgyárba hívták meg (1961–62.). Egy egész időnt végigfestett ott. A cukorgyártás minden mozzanatát nyomon kísérhetjük. Megismerjük a sokféle, gyártással kapcsolatos munka egyes fázisait, a munkahelyeket és eszközöket. A sorozatból, ha néhányat kiemelünk: *Kazánház*, *Réparakodás*, *Mészégető*, *Csillések*, *Váltóórház gyár háttérrel* stb. érzékeljük, hogy a gyár vezetősége érdeklődéssel fogadhatta az olajfestményeket és gouache-okat. Olyannyira, hogy azokból sokat meg is vásároltak. A sorozatnak egy darabja, a többször reprodukált *Meszes szekér* az egyik munkafolyamat kiemelt fázisa. Tenkács szeret gouache-sal dolgozni, és igaznak érezzük vonzódását, hiszen éppen a lendületes mozdulatok pillanatnyiságának rögzítésére alkalmas ez a technika. 1962-ben Sátoraljaújhelyen, a megyei képzőművészeti kiállításon éppen e gouache sorozatára II. díjat kapott, s a Képzőművészeti

8 Felfelé a szőlőbe, 1962.

9 Tokaj télen, 1962.

Alap is elismeréssel adózva munkásságának, 1962-ben tagjai közé sorolta.

A pálya kezdetén oly szívesen használt technikák, fa- és linómetszet, továbbá a rézkarc ismét helyet kér munkásságában. Grafikai tevékenysége új lendületet kap. A megye megrendelésére lavírozott tusrajzsorozatot készít, ennek egyik darabját, *Szőlőtelepítés a hegyen*, 1963-ban közölte a Művészet is.

A Művészetbarátok Körének nagyobb arányú fejlesztése is megindult. A Népművelési Intézet instruktora, Zilahy György sűrűn látogatta Tokajt. Zilahy közkedveltségnek örvendett, nagy bajusza miatt Bajusz-ként emlegették, szívesen dolgozott Tokajban és nem egy jelentős képe itt született. A legtöbb kollégához képest szélsőségesen modern felfogást követett, de elfogadták. Mint ahogy elismerték Tóth Menyhért újabb kísérleteit is, aki itt talált rá fehér korszakára.

Tenkács Zilahyval együtt még aktívabban szerette volna a közönséget a művészi életbe bevonni. Együtt teremtték meg lelkes munkával a Tokaji Művészetbarátok Körének társaságát. Az eddigi eredmények is számottevőek voltak, hiszen nemcsak kiállításokat rendeztek, de előadásokat, zeneesteket is. Az Észak-Magyarország kultúrovtának vezetője, Benedek Miklós úgy fogalmazta meg kívánságaikat, hogy az eddigi Tokaji Nyár – címen meghirdetett rendezvénysorozatot a nagyközönség bevonásával az egész évre ki kellene terjeszteni. Készítettek tehát egy évre szóló programot. Kinyomatták, elküldték szerte az országba, a helybeli, a fővárosi és más vidéki pártoló tagoknak olyan sikerrel, hogy 1966-ban a társaságnak 200 tagja volt, de 1973-ra, amikor Tokaj 900 éves fennállását ünnepelte, már 500. A közönség most már, mint a Kör tagsága, támogatta a kulturális megmozdulásokat.

A hűséges baráttal, Zilahyval egyetértésben kidolgozott terveket már csak egyedül valósíthatta meg Tenkács, Zilahynak 1966-ban bekövetkezett tragikus halála miatt. A Művészetbarátok Köre tiszteletből ekkor vette fel Zilahy György nevét. A lelkes művésztanárról és kitűnő festőről elnevezett kör, a ZMK mindmáig számottevő szellemi-művészeti-kulturális erő.

Festőnk kezdettől fogva vállalta a megerőltető feladatokat, azóta is lelke a munkának, megindítója, tervezője, kivitelezője sok életrevaló ötletnek. Amikor budapesti születésű lévén mégis Tokajban telepedett le, egyúttal missziót is vállalt. Fiatalon határo-

10 Tokaji híd környékén, 1965.

11 Fahordók, 1967.

zott, tudatosan vállalta azt a bizonyos fokú elszigeteltséget, ami a vidéki művészek legtöbbszörének sorsa. Ő azonban érezte, mint művészetét megteremteni akaró festőnek, és mint az emberek kulturális érdeklődését szolgáló pedagógusnak, emberközeli kell maradnia. De tenni is akart azért, hogy a provinciális elzárkózottságot valamiképpen feloldja. Ezért fáradozott szívós kitartással a közönség megnyerésén, és a művészeti alkotások elfogadtatásán. A hosszú, dolgozó évek mérlege őt igazolta. Tokajban olyan kulturális, művészeti légkört teremtett, amelynek példája követésre buzdít más megyékben is!

Évek folyamán az egymást váltó képzőművészeti tárlatok az átalakított görögkeleti templomban, a mai Tokaji Galériában kaptak helyet. Fennállásuk óta, 1984-ben a 272. kiállítást nyithatták meg s a sorozatot csak a Tokaji Galéria restaurálása állította meg időlegesen. A zenei esteket a római katolikus templomban, de olykor szabad téren is tartották. A tokaji születésű Záborszky József, a pesti István Gimnázium zene és énekkara élén többször volt dirigense a szabadtéri operáknak, a szintén tokaji Nagy János pedig a kórusoknak. A sorozatból az irodalom sem hiányzott. 1971-től az egy hétig tartó Tokaji Írótábor idején a várost gazdag, pezsgő irodalmi érdeklődés jellemezte, őrizve Tiszaladányban a népi írók szellemi hagyományait.

Tenkács kimunkált alkotóereje a maga teljességében tulajdonképpen a hatvanas évektől kezdve mutatkozik meg. Ennek az időszaknak képeit nézve úgy tűnik, most talált igazán magára. A nyitány az *Önarckép* (1962). A nagy foltokból álló, jelzésszerű külsőségek csak magyarázatul szolgálnak – a teremtő művészi foglalatosság kellékei – de az arc kifejezése a tetterekészség, a szigorú pedagógusi magatartás, egyszersmind a festői öntudat sommásan összefogott vallomása. Egymás után készült önarcképeinek mindegyike számottevő gesztus. Nemcsak az a tény készletti önvallomásra, hogy teljesen kötetlen a készítés ideje s modellprobléma sincs, hanem maga az izgalmas feladat, kutatva keresni azt a bizonyos ént, amely megfoghatatlan, teljes igazságában ábrázolhatatlan, mert szubjektív.

Elmosódott, halványzöldes háttér előtt, kék festőkabátban, félrecsapott festősapkában a magáratalálás titkát boncolgató ember néz szembe velünk.

12 Szőlőtelepítés a hegyen, 1967.

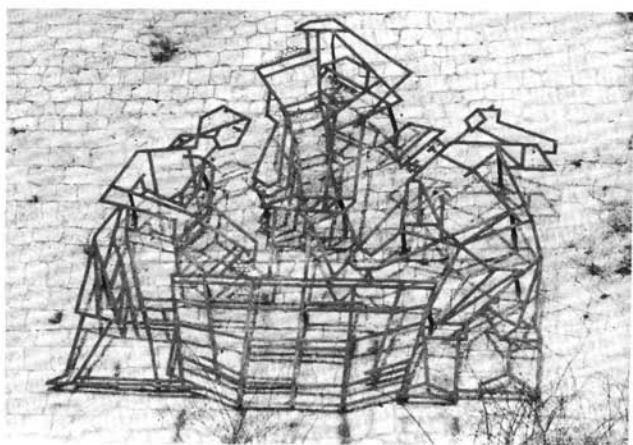
Az idáig megtett út szakmai tanulságokon keresztül vezetett s a sokféle feldolgozott impulzus rétegződött, beépült tudatába. Élete során – szerencséjére – megismerkedett a kor sok jeles festő képviselőjével, részben tanítványi – részben évfolyamtársi – baráti minőségben. Már a kezdet is sokat ígérő. Amikor Szőnyi István szabadiskolájában készül a főiskolai felvételre, a mester zebegényi korszakának már nem egy kitűnő alkotását csodálhatta meg. Tenkács korai metszeteinek lírai hangvétele, (pl. *Öregek téli napon*, *Aratás*), bizonyára innen ered. A Főiskolán első tanára, Benkhard Ágoston Nagybányáról a természet szeretetét életreszólóan örököltette át tanítványaira. Tenkács eszményképei is Koszta, Nagy István, Egry, habár más módon, a természet, a táj s az ember rajongói. Koszta sötétkék égbolt alól kivillanó fehér falú parasztházai, vagy a napsütötte kukoricaföldön dolgozó paraszttasszonyai épp úgy közelálltak szívéhez, mint Nagy István szűkszavú, vonalas; többnyire pasztell-szénrajzai, vagy ugyanúgy megragadta képzeletét Egry a Balaton partjának dolgos, paraszti, heroikus alakjaival.

Tenkács nem komplikált, nem is spekulatív alkot. Őszinte vonzódását a természet és ember iránt csakis saját kifejezési eszközeivel valósítja meg. Habár Koszta színei, elnagyolt expresszivitása, Nagy István szálkás vonalassága nyughatatlan kutatóútjai, Egry paraszti alakjai hatottak rá. Egyértelmű, hogy érdeklődési területük azonos. Rokon velük abban is, hogy őt is a magyar föld adta pantesisztikus tisztelet s a földdel dolgozók élete vezérli. Külföldi példák hidegen hagyták, őt a magyar látásmód ihlette meg.

A hatvanas évek óta festésmódja puhábbá, zamatosabbá vált. Jó példa erre a *Fahordók* (1967), vagy a *Szőlőtelepítés a hegyen* (1967). Előbbinél a súlyos kordét húzó ember erőfeszítése szinte Millet parasztjaira emlékeztet. A festői mondanivaló minden időben egybeesik az általános társadalmi helyzet létevel. Millet parasztjait egy olyan rendben állította a társadalom elé, amely a kiszákmányoló módszert követte. Tenkács pedig egy jobbra fordult világot tükröz. Az ő képen vigasztal a festői táj, és a tudat, hogy munkája eredményén ennek a fahordónak nem kell többé osztoznia. A másik temperakép a tónusok érzékeny, árnyalt gazdagságával szinte felvidít. A domb oldaláról a háttérben húzódó hegyvonulatra s a Bodrog vizére nyílik kilátás, ahol szorgos kezek a szőlőtelepítés felelősségteljes munkáját végzik. A *Hegyi földek* (1967) érett szép színeivel, határozott, expresszív előadásmódjával java képei közé tartozik. A mélykék hegy alatt nyugtalan vörös-kék-zöld vonalakba fogott földek az elszórtan álló fákkal, előtérben a domb magas hajlatával olyan összefogott, mégis mozgalmas tájegységet ad, amelyet egyik főművének tekinthetünk. Tenkács minden művén érezzük az őszinteséget. Mindig talál figyelemre méltó visszadnivalót, friss élmények befogadására nyitja föl szemünket.

Igazi tokaji hangulatot sugall a *Téli hegyoldal sárga házzal* (1963) c. gouache képe. A havas télben fázósan álló házak, és az ágas-bogas fekete fák várják a tavaszt, amikor megtelik az utca élettel, ahogyan megfestette több, mindig más hangulati elemmel gazdagítva a sürgő-forgó városi sokaságot, a piacot, vagy az utcákon a tokaji emberek életét.

A korai tavasz boldog sejtése árad abból a gouache képből, amelyen vad kék ég borul a domboldalra s a tavasz rózsaszín pompájában kábultan álló fák ágai nyújtóznak a Nap felé: *Felfelé a szőlőbe* (1962). E modern árkádiái tájban a szőlők felé haladva parasztember lépdél, vállán kapá, rá korsó kötve. Egész napi munkáról

13 Szüret (Máv pályaudvari vasgrafika), 1973.

14 Téli reggel, 1976.

van szó, sok vesződség van a szőlőműveléssel. Mindezt a képre pillantva megértjük. Tenkács soha nem választ különleges témát – nem meditáló természetbarátot helyez a tájba – mindig célja van ez a cél a munka.

A virágok, gyümölcsök adta festői megnyilatkozás változatos lehetőségeit is boncolgatja. Ilyen a *Tulipáncsokor* (1962). Sötét háttér elé helyezi a világítóan színes csokrot, friss, laza a festékfelrakás, a lila-sárga-rózsaszín virágok esztétikai megjelenésükkel a tavasz ébredését intonálják.

Szólnunk kell a munkái között ritkaságnak számító művéről, melynek rendhagyó volta Tenkács művészetéből hiányzó, epikus tartalomról fakad. Az 1969-ben a Művészetben reprodukált kép létrejötté édesanyja halálához kapcsolódik. A falusi dráma: a *Tokaji ballada* (1967). Megöröklésével saját lelkének a halál tényével való fájdalmas vívódását vezeti le. Ugyanakkor a századvégi Tokajon történetekben most is a városához fűződő vonzalmát fejezi ki. A múltban kiengesztelhetetlen falusi gazdag-szegényparaszt réteg könyörtelen törvényei okozta tragédiák árnyai mindenfelé kísértettek. Ez a történet 1894-ben játszódik. A gazdag parasztaszony gyűlöli fia szegénysorú választottját. Mindent elkövet, hogy a fiú elhagyja őt. Tenkács még ismerte a lányt öregen, őt komponálta a kép közepébe és körülötte balról lefelé indulva a dráma eseményeit beszéli el. A felső szegélyen tokaji lányok dolgoznak, akik szőlőművelés közben versbeszedték a történetet. Lassan dallamot is találtak hozzá, így vált Borsodi Jóska halálbamenekülése a nép ajkán fennmaradt ballada intő figyelmeztetés a régi, elavult felfogás elítélésére. A fiatal szerelmesek hűek maradtak egymáshoz, az anya kíméletlen tilalma ellenére is. A legény végzetes tette szánta el magát. Ha nem lehetnek egymáséi a Földön, halálukban sem választhatja el őket senki. Kést ragad és fogadkozik, hogy „... még aznap két csillag leszalad az égről”. Mariskát lánytársai veszik körül, hogy ne követhesse el szerelmese végzetes tettét. Amikor az látja, nincs számára más út, szíven szúrja magát. A kép jobb oldalán a temetési menetet látjuk, fent pedig a már megzavarodó anyát, aki nemsokára saját kezével vet véget életének. A lány hosszú életet élt, férjhez ment, és nagy lelkierővel tűrte szomorú, kegyetlen sorását. Elrontott életén bánkodik most a lámpa fénye mellett öreg korában is. Láthatóan sok vesződséggel járt a festő számára, míg a történetnek képi megfogalmazásáig eljutott. Mit kezdetett Tenkács –

15 Vira 1977.

a színes, derűs tájak festője – ezzel a témával? Sok meditálás után fehér–fekete–barna színeket használt. A kép a tempera fénytelen, sötét tónusaival a grafikai lapok megoldására emlékeztet.

Mesterünk városát mindig is sok irányba akarta fejleszteni. Számptalan ötleteinek egyike volt pályaudvari vasgrafikája, a *Szüret*. A pályaudvarral szembeni meredek, magas fal már 20 eszten-deje üresen állt. Művészi ízlését zavarta a sivár kőfal felülete. Szeretett volna változtatni ezen, s mivel éppen a város 900 éves ünne-pelésére került sor, tervvel állt elő, szüreti jelenetet készit vaspálcák-ból. Szándékát felkarolták, és 1973-ban 7x10 m-ben a Vasipari KTSz kivitelezte. Azóta a vonaton érkező látogató azonnal érzékel-heti, hogy a híres tokaji szőlő hazájába érkezett.

Szintén a város történetéhez kapcsolódó témája 1973-ból a *Vörös ház konflissal*. Az utolsó lófogató közlekedési eszköz gaz-dája megöregedvén látva az autó térhódítását, elvonult a tokaji ut-cákról. Tenkács nem akarta, hogy feledésbe merüljön az öreg Réti Sándor, az utolsó bérkocsis, az egykori szolgabírói altiszt, aki nem tudott dolog nélkül élni, s így lett kocsijával a tokaji utcák ismert figurája.

1974-ben számára nemzetközi siker is született. A dán kiadású International Grafik album életrajzi adatokkal közli 7 linómet-szetét.

Szinte hihetetlen, hogy Tenkács egész élete folyamán milyen energiával dolgozik. Sorozatos önálló és kollektív kiállításain kí-vül a ZMK programjainak lelke. Időközben még sok gonddal és fi-zikai megterheléssel családi házáat is felépítette.

Eddig a gouache- és temperafestést érezte közel magához. A hetvenes években már több ideje jut a kísérletezésre. Most az olajfestést részesíti előnyben. Az 1979-es gyűjteményes kiállítá-sán már kivétel nélkül olajképekkel jelenik meg. A görögkeleti temp-lom belső tere egészében felszabadulván a ZMK működésének színhelye lett. Több mint 60 képét láthatta itt a közönség, s Tóth Ervin lelkesen értékelő bevezetőjét hallván örömmel gratulált a művésznek. Sikerét mi sem bizonyította jobban, minthogy már a megnyitó előtt több képét megvásárolták. Ennek a kiállításnak anyagát mutatta be azután jórészt a környéken. Ózdon, Szeren-csen, Mátészalkán, Miskolcon stb., de Debrecenben is, ahol az Al-földi Nyomdában bemutatott kiállításáért a nyomda szép kataló-gussal tisztelte meg. Úgy tűnik, a festésben új hanggal gazdagítja

16 Koratavaszi szélben, 1978.

17 Magyar utca (Sopron), 1980.

eddig tapasztalatait. Jellegzetesen színes, vonalas stílusa egyéni ízt kap. Az expresszivitás épp úgy sajátja marad, de kissé higgadtabb módon. Érettebb, átfogóbb s az olajfestéssel gazdagabb kifejezőmódra talált.

Az életében nyugdíjba vonulásával 1975 után sem következett be törés, mert megmaradt számára a másik fontos életető erő, a festés. Azóta idejét ennek szentelheti. Nyugdíjas évei lendületet adtak tevékenységének. Azóta több mint 60 egyéni kiállítást rendezett szerte az országban, mindig úgy, hogy előzetesen Tokajban mutatta be azok anyagát. Több hazai és külföldi tanulmányutat tett. Sopronban és Kőszegen rendkívül vonzó környezetet talált, 1980-tól szívesen látogat oda s a régi barátok mellé újakkal is kapcsolatba került. Élete során a ZMK-rendezvények szintén több íróval, képzőművésszel, zenésszel hozták össze. Így többek között Fábián Zoltán, Gergely Mihály, Erdős László, Karsai Zsigmond, Sebő Ferenc, Reményi János, Tamás Ervin, Xantus Gyula, a Záborszkyak, Kass János barátsága gazdagította életét.

Az 1977-ben Mezőkövesden bemutatott anyagának nagy sikere volt. Végvári Lajos az általános véleményt fejezte ki előszavában: „... . hálások vagyunk Tenkács Tibornak, hogy nem tűri el szemléletünk megmerevedő kategóriáit, s mindig felráz bennünket: A környezetünkkel folytatandó párbeszédre készítet bennünket”.

Barátai meghívására 1983 óta bekerült a Szőnyi István Munkaközösség tagjai közé. Ez megnyugtató jövőt biztosít számára. Nemegetszer jelentette ki, hogy boldog ember, mindazt, amit célul tűzött ki maga elé, megvalósíthatta. Az utolsó évek gazdag festői eredményei hozzájárultak ehhez a boldogsághoz.

Számottevő eredmény az a kiadvány, amely 1981 decemberében jelent meg a Hazafias Népfront kiadásában, Olvasó Nép címen, ahol a vaskos kötet címlapján s a közölt cikkek, beszámolók között Tenkács 36 ízes, jórészt egész lapos tusrajza szerepel. Valóságos képeskönyv kerekedett ki a sorozatból, mely így a tartalmat is gazdagította, a cikkek olvasása közben esztétikai élvezetben is van részünk. Minden lap változatos élményt kínál. Hol egy-egy pillantással befogható ódon városrészlet kelti fel figyelmünket, hol a folyópart, vagy hegyoldal lombos fái hívnak meditációra, s néhány gyorsíramú tusrajz a pillanat tovaillanásának emlékeit őrzi. Tenkács rajzain szálkás vonalak szelik át a felületet. Ez a módszer alkalmas arra, hogy levegős, könnyed hatásával olyan részleteket is

18 Téli csend, 1981.

felvillantson, melyeket eddig észre sem vettünk. Nem lenne teljes a témakör, ha a szőlőművelés nem kapna teret a rajzok között. A szőlő a tokaji ember részére nemcsak nélkülözhetetlen, kifogyhatatlan javak forrása, de a velejáró munka gondját is jelenti. Festőnk ismeri a tennivalókat, csakúgy, mint bárki Tokajban, a szőlőhegyen. Így hát képes bravúros gyorsasággal, a megszokott mozdulatok lendületes visszaadásával hiteles képet adni. Teszi mindenki a dolgát, a fatörzsfűrészelő, a tavaszi tökével bajlódók, az új tövek ültetői, vagy a már puttonnyal szőlőt gyűjtők, a hordókat szállítók is. Nincs tétova időpocséklás, ezt tükrözik a rajzok.

1983-as kiállításának előkészítése közben a Budapesti Rundschau 1982. november 1-i számában Tóbiás Áron tollából, Der Maler von Tokaj címmel, a művész életéről és festői elképzeléseiről sommás cikket ad közre. A nagy kiállítás azután Tenkács hetvenedik életévében, 1983-ban valósult meg.

Műveit Dr. Fabulya László, a hűséges segítőtárs, volt gimnáziumi igazgató, a Művésztelep egykori patrónusa méltatta. A közönség zsúfolásig megtöltötte a termet, a város és környék így rótta le tiszteletét iránta, a zenei programmal gazdagított, parádés megnyi-

19 Zsuzsa, 1982.

20 Kiszolgált uszályok, 1983.

tón. Ekkor tüntették ki a Lévy József közművelődési díjjal. A Tokaji Galériában kinyilvánított művészi hitvallása ezen a tárlaton teljes mértékben megvalósult: „Töreksem arra, hogy művészetemet a kiegyensúlyozott optimizmus hassa át. Embertársaimnak örömet, bizakodást, gyönyörűséget szeretnék okozni”.

Jellemzőn a nála mindig fontos közösségi szemléletre, ebben az évben az egykori növendékekre is gondol, akikkel a tanuló éveket töltötte a Főiskolán. Összegyűjtötte a még felkutatható művészeket, és „Évfolyamtársak 50 éve” címmel találkozóval egybekötött, közös kiállítást tervezett velük. A ZMK 260. kiállítása volt ez. Mindegyikük szívesen mutatta be néhány művét, amolyan ízelítőt munkásságából. Valamennyien már sikereket, elismeréseket szerzett művészek: Áron Nagy Lajos, Bodor Aladár, Csabai Kálmán, Diószegi Balázs, Forgács István, Gyarmathy Tihamér, Kelle Sándor, Nádaskay József, Pákey Izabella, Sáros András, Szalatnyay József, Szarka Árpád, Tenkács Tibor. Ketten külföldről jöttek. Chován Loránd San Franciscóból, Polony Elemér New Yorkból.

21 Október végi szüret, 1984.

22 Aljszőlő szüret, 1984.

23 Két templom (Tarcsl), 1984.

Újabban festett tájai: *Este a tóparton* (1982), *Kiszolgált uszályok* (1983), *Október végi szüret* (1984), *Téli csend* (1981), *Tokaji piac* (1983), *Skanzen Cákön* (1985). Mind megannyi lelket derítő részlet. Kedveli a tájnak évszakonkénti költői lejegyzését, így a mandulafák tavaszi és a nyárfák őszi pompája egyúttal az emberi élet szakaszaira is emlékeztet. Tokaj utcáinak, tereinek olyan hangulatát képes megragadni, amely jellegzetesen a helyhez kötődik.

Ha festészetét jellemezni akarjuk, az impresszionizmus utáni szintéziskereséssel rokoníthatjuk s kibontakozásának alapjait Szőnyi István, Nagy István művészetében találjuk meg. Szőnyi népi líraisággal átitatott témáiból s Nagy István hibátlan vonalakra épülő, szálkás képszerkesztéséből sokat merített. Önálló festői világának kialakításához azonban a választott tárgykörrel adekvát kifejezőmódot kellett találnia. Ehhez tapasztalatainak, tanulmányainak összessége, egyéni felfogású temperamentuma segítette hozzá – festői eredményei így sajátos világot teremtettek. Az impresszionisztikus elvek a gyors tovavillanó természeti élmény megragadására tanították, a színek ragyogó erejét Koszta révén nyerte el s a hibátlan szerkezet megteremtését jó grafikus képességei biztosították. Hazája iránti szeretetét itthoni működése teszi nyilvánvalóvá. Mindenekelőtt a hazai tájak készítenek alkotásra, a bensőségesen

szeretett tokaji hegyek, folyók, vízparti ligetek s a szőlőművelésnek ősrégi formái. E mikrokozmosz bemutatásával csúcsosodik ki festői hitvallása. Nagyra törő álmai soha nem voltak, melyek természetével, festői tudásával szemben más irányba csábították volna. Úgy érzi, hogy számára a kötelesség a legfontosabb: A festői nyelven megfogalmazott üzenet.

Ma egy kis szűkre szabott világ, mindössze néhány négyzetkilométernyi terület munkálkodásának fő tere, de a képeken látott festői gondolatok a lényegét megőrző szeretetet sugárzó emlékek szülöttei.

Sok irányban végzett tanításai egymástól el nem választható egységet alkotnak. A festő, a pedagógus, a szervező Tenkács ma Tokaj ismert, tisztelt személyisége, oklevelek, kitüntetések, dícsérő elismerések tulajdonosa. Szerény lénye azonban az évtizedek során mit sem változott. Ma is így határozza meg művészete értelmét: „Tájképeimben, arcképeimben és kevesebb számú kompozícióm is az *ember* a központ, érte van minden.”

És van-e szebb, emberibb hitvallás ennél?

Életrajzi adatok

- 1913 Budapesten született
- 1931 A Szent István Reálgimnáziumban, Budapesten érettségizett
- 1933–1938 A Képzőművészeti Főiskolán tanul Budapesten
- 1938 Középiskolai tanári oklevelet kap
- 1938–1941 Tanárként dolgozik Pestszentimrén
- 1939 Tanársegéd a Képzőművészeti Főiskolán Varga Nándor mellett
- 1941–1943 Tanárként dolgozik első ízben Tokajban
- 1944 Megnősül
- 1945–1948 Budapesten tanít feleségével együtt
- 1948 Végleg Tokajban telepedik le családjával
- 1948 Megszervezi a Magán Művésztelepet
- 1948–1958 Tokajban tanít, közben kiállításokon vesz részt
- 1949 Létrehozza a Dolgozók Képzőművészeti Iskoláját
- 1958 Az új gimnázium is átveszi tanárként Tokajban
- 1962 Tagja lesz a Művészeti Alapnak
- 1963 A Szerencsi Cukorgyár meghívja festeni
- 1966 Megindítja a Tokaji Művészetbarátok Körét
- 1967 Nyugat-Európában nagyobb utazást tesz
- 1967 A Művészetbarátok Köre felveszi Zilahy György nevét (ZMK)
- 1973 Tokaj 900 éves fennállása ünneplésének alkalmából a ZMK megkapja a Kiváló Együttes címet
- 1975 Mint tanár, nyugdíjba vonul
- 1975 A Katowice-i Művésztelepen dolgozik
- 1979 A görögkeleti templom helyreállítása során a ZMK megkapja kiállítási célokra a helyiséget, Tokaji Galéria néven
- 1983 A Szőnyi István Alkotóközösség tagja lett
- 1984 A ZMK fennállása alatt (18 év) 272 kiállítást rendezett, jó részt Tenkács közreműködésével

Kiállítások

- 1940 Magyar Művészetért Kiállítás, Múcsarnok (szerepelt)
- 1941 Első önálló kiállítása Tokajon
- 1948 A szabadságharc centenáriuma rendezett kiállításon szerepelt Tokajban
- 1948 A Nemzeti Szalon Kollektív Kiállítás-án vett részt Budapesten
- 1949 Csoportkiállításon vett részt Tokajban
- 1950-től az évenkénti, Borsod megyei Képzőművészeti Kollektív Kiállításon vett részt
- 1953 Az Ernst Múzeumban, Budapesten „Békeplakát és öt éves terv” kiállításon szerepelt
- 1954 Vidéken élő képzőművészek kiállításán vett részt az Ernst Múzeumban, Budapesten
- 1955 Önálló kiállítás Tokajban
- 1955 Közös kiállítás Simon Ferencsel és Kunt Ernővel Miskolcon, a Herman Ottó Múzeumban
- 1956 A Tokaji Művésztelep tagjainak kiállításán vett részt a Múcsarnokban, Budapesten
- 1958 Önálló kiállítása Tokajban
- 1958 Hegyaljai tájak, hegyaljai emberek c. kiállításon vett részt Sárospatakon
- 1958 A tokaji új gimnázium megalapításának tiszteletére saját műveiből kiállítást rendez
- 1958 Kiállítása a miskolci Képcsarnokban
- 1963 A Köznevelés Rajzoló c. kiállításon vett részt Budapesten, a XIII. ker. Művelődési Otthonban

- 1963 Önálló kiállítása a Szerencsi Cukorgyárban
- 1963 A sátoraljaújhelyi Megyei Kiállításon vett részt
- 1963 Gouache sorozatát állítja ki Mádon és Kazincbarcikán
- 1967 Önálló kiállítást rendez Tokajban
- 1970 Szocialista Művészetért c. kiállításon szerepel Budapesten
- 1971–1975 Egyéni kiállításai:
Budapest, II. ker. Hazafias Népfront, Budapest, Szent István
Gimnázium, Budapest, Fáklya Klub, Debrecen, Makó, Nyír-
egyháza, Visegrád, Fűzfő, Sopron, Szombathely, Szekszárd,
Kaposvár, Szikszó, Sárospatak, Sátoraljaújhely, Szerencs
- 1979 Önálló kiállítása a Tokaji Galériában
- 1983 Évfolyamtársak 50 éve c. kiállításon szerepel a Tokaji Galé-
riában
- 1983 Önálló kiállítása Tokajban
- 1984 Kisebb kiállításokat rendez Encs, Timár, Ibrány és Göncrusz-
kán
1986. Kiállít Gömörszőlősen

Díjai – kitüntetései

- 1936 A Közoktatásügyi Minisztérium grafikai ösztöndíját kapja
- 1938 A Jalsoviczky István Jutalomdíjat kapta
- 1939 Állami ösztöndíjat kapott
- 1947 A Földművelésügyi Minisztérium különdíját kapta
- 1958 Sárospatakon a Hegyaljai tájak–hegyaljai emberek c. kiállításon grafikai díjat kapott
- 1963 A Sátoraljaújhelyi Megyei Kiállításon II. díjat kapott
- 1970 A Szocialista Kultúráért kitüntetést kapta
- 1974 A Munka Érdemrend ezüst fokozatát kapta
- 1975 Kiváló Népművelő
- 1979 Lévy József Közművelődési díjat és plakettet kapott

Irodalom

- 1936 Képzőművészeti Főiskola Évkönyve, 57. lap
1939 Képzőművészeti Főiskola Évkönyve, 116. lap
1938/39 Képzőművészeti Főiskola Évkönyve, 182-185. lap
1941 A Tokaji Tárlat után c. cikk. Új Hegyalja, 1941. december 30. sz.
1948 Szabad Művészet, 399. lap
1949 Szabad Művészet, 351. lap. A tokaji csoportkiállítás
1951 Észak-Magyarország, október 3. A tokaji tárlat
1952 Észak-Magyarország, november 1. Kiállítás a Békéscsabai Múzeumban
1954 Vidéken Élő Képzőművészek Kiállítása, Budapest, Ernst Múzeum katalógusa, 144. lap
1955 Országos Képzőművészeti Kiállítás. Miskolc, katalógus
1956 A II. Országos Miskolci Kiállításon Tenkács 9 művel szerepel. Észak-Magyarország, szeptember
1957 Észak-Magyarország, 1957. február 17.
1958 Xantus Gyula: Tenkács Tibor tokaji gyűjteményes kiállítása. Észak-Magyarország, VI. 24. 5. lap
1958 Élet és Irodalom, június 11.
1959 Magyar Nemzet, február 3.
1960 Tenkács Tibor Mezőkövesden rendezett kiállítást. Művészet
1960 Hajdú Béla: A VI. Országos Miskolci Képzőművészeti Kiállítás. Észak-Magyarország, december 18. 4. lap
1960 Népszabadság, november 23. 9. lap
1961 Művészet, szeptember 43. lap
1962 Komáromi József: Néhány szó a Sátoraljaújhelyi Kiállításról. Napjaink, X. 1.

- 1963 Péter Imre: A hegyaljai festő. Köznevelés, V. 24.
- 1963 Tenkács kiállítás Szerencsen. Napjaink, 9.sz. 10. lap
- 1964 Tenkács Tibor néhány képét a szikszói grafikai gyűjteménynek ajándékozta. Napjaink, 1.sz. 120. lap
- 1964 Erdőrészlet c. rajzát reprodukálják. Észak-Magyarország, október 18.
- 1965 Köznevelés II. 12.
- 1967 A Tokaji ballada. Rajztanítás, 6.sz. 28. lap
- 1967 Dr. Maksai László: Tenkács Tibor kiállítása. Pedagógusok Lapja, december 15.
- 1967 Benedek Miklós: Tenkács Tibor meg a többi tokaji. Észak-Magyarország, október 8.
- 1968 Művészet, július 22.
- 1968 Napjaink, szeptemberi szám
- 1969 Szilágyi Dezső: Tenkács Tibor, Művészet, 1969. július, 38. lap
- 1974 Tenkács Tibor kiállítási katalógus, előszó: Bánszky Pál
- 1976 Tenkács Tibor kiállítási katalógus, előszó: Végvári Lajos
- 1979 Tenkács Tibor kiállítási katalógus, előszó: Dr. Tóth Ervin
- 1982 Áron Tóbiás: Der Maler von Tokaj. Budapesti Rundschau, november 1. 6. lap
- 1982 Tóbiás Áron: A tokaji festő. Képes Újság, IV. 24.
- 1985 Borsodi Művelődés. IX. sz. Goda Gertrúd: Hegyalja festője.
- 1985 Benedek Miklós: Állandó kamarakiállítás készül. Észak-Magyarország, augusztus 23.
- 1986 Benedek Miklós: Tenkács Tibor tantermi tárlata. Észak-Magyarország, szeptember 13.

List of Pictures

- 1 Szunyogh farm, 1934 aquarelle, paper, 21,5x29,5 cm. Marked Tenkács 934
- 2 March nightfall, 1936 lino-cut, 24x32 cm. Marked TT.
- 3 Old people in the winter sun, 1937 colour lino-cut, 32x23 cm Marked Tenkács Tibor, 937
- 4 Harvest, 1951 lino-cut, 24x33,5 cm. Marked TT 51
- 5 Cart with lime, 1961 gouache, paper, 31x48 cm. Marked Tenkács
- 6 Red tulip bunch, 1962 gouache, paper, 62x46 cm. Marked Tenkács
- 7 In Erdőhorváti, 1962 gouache, paper, 30x47 cm.
- 8 Up to the vineyard, 1962 gouache, paper, 48x62 cm. Marked Tenkács T. 962
- 9 Tokaj in winter, 1962 oil, canvas, 90x100 cm. Marked Tenkács 962
- 10 In the vicinity of Tokay bridge, 1965 copper-plate, paper, 19,5x30 cm. Marked T.T.
- 11 Wood carriers, 1967 oil, canvas, 85x100 cm. Marked Tenkács 967
- 12 Vine planting on the hill, 1967 tempera, fibreboard, 120x160 cm Marked Tenkács 967
- 13 Vintage (Iron drawing on MÁV railway station), 1973 7x10 m
- 14 Winter morning, 1976 oil, fibreboard, 50x70 cm
- 15 Vira, 1977 oil, canvas, 40x30 cm. Marked Tenkács Tibor 977
- 16 In early spring wind, 1978 oil, fibreboard, 70x100 cm. Marked Tenkács 978
- 17 Magyar street (Sopron), 1980 oil, fibreboard, 30x40 cm. Marked T.T.80

- 18 Winter silence, 1981 oil, fibreboard, 40x49 cm. Marked Tenkács 81
- 19 Zsuzsa 1982 oil, fibreboard, 60x45 cm. Marked Tenkács 82
- 20 Worn-out tow-boats, 1983 oil, fibreboard, 60x100 cm. Marked Tenkács 83
- 21 Late October vintage, 1984 oil, fibreboard, 60x80 cm. Marked Tenkács 84
- 22 Bottom grape vintage, 1984 oil, fibreboard, 70x80 cm. Marked Tenkács 84
- 23 Two churches (Tarcál), 1984 oil, fibreboard, 60x90 cm. Marked Tenkács 84

Bilderliste

- 1 Das Gehöft von Szunyoghs, 1934 Aquarell, Papier, 21,5x29,5 cm. Sign. Tenkács 934
- 2 Abenddämmerung im März, 1936 Linoleumstich, 24x32 cm. Sign. TT
- 3 Alte Menschen im Wintersonnenschein, 1937 Farbstich in Linoleum, 32x23 cm. Sign. Tenkács Tibor 937
- 4 Ernte, 1951 Linoleumstich, 24x33,5 cm. Sign. T.T. 51
- 5 Eine Fuhre mit Kalk, 1961 Gouache, Papier, 31x48 cm. Sign. Tenkács
- 6 Roter Tulpenstrauss, 1962 Gouache, Papier, 62x46 cm. Sign. Tenkács
- 7 In Erdőhorváti, 1962 Gouache, Papier, 30x47 cm
- 8 Zum Weinberg, 1962 Gouache, Papier, 48x62 cm. Sign. Tenkács T. 962
- 9 Winter in Tokaj, 1962 Öl, Leinwand, 90x100 cm. Sign. Tenkács 962
- 10 In der Nähe der Brücke in Tokaj, 1965 Kupferstich, Papier, 19,5x30 cm. Sign. T.T.
- 11 Holzträger, 1967 Öl, Leinwand, 85x100 cm. Sign. Tenkács 967
- 12 Anpflanzung von Weintrauben auf dem Berg, 1967 Tempera, Holzfaser, 120x160 cm. Sign. Tenkács 967
- 13 Ernte (Eisengraphik auf dem Bahnhof MÁV), 1973. 7x10 m
- 14 Wintermorgen, 1976 Öl, Holzfaser, 50x70 cm
- 15 Vira, 1977 Öl, Leinwand, 40x30 cm. Sign. Tenkács Tibor 977
- 16 Im Wind des Vorfrühlings, 1978 Öl, Holzfaser, 70x100 cm. Sign. Tenkács 978
- 17 Magyar Strasse in Sopron, 1980 Öl, Holzfaser, 30x40 cm. Sign. T.T. 80

- 18 Winterstille, 1981 Öl, Holzfaser, 40x49 cm. Sign. Tenkács 81.
- 19 Susi, 1982 Öl, Holzfaser, 60x45 cm. Sign. Tenkács 82
- 20 Aussortierte Schleppboote, 1983 Öl, Holzfaser 60x100 cm.
Sign. Tenkács 83
- 21 Ernte am Oktoberende, 1984 Öl, Holzfaser, 60x80 cm. Sign.
Tenkács 84
- 22 Weinernte, 1984 Öl, Holzfaser, 70x80 cm. Sign. Tenkács 84
- 23 Zwei Kirchen in Tarcál, 1984 Öl, Holzfaser 60x90 cm. Sign.
Tenkács 84

Resumée

One of the most beautiful regions of Hungary is where at the foot of Tokay hill, the rivers Tisza and Bodrog join together. On the gently sloping hillside of this enchantingly nice area, that grape is vintaged from which the famous Tokay Aszu is made. The hill has been famous for its grape for centuries. After the second World War such cultural activity joined up to the famous wines that has recently grown nation wide.

In result of the enthusiastic work of Tibor Tenkács who moved here from Budapest in 1948, the Tokay Colony of Artists came into existence. In the summer months many celebrities of the Hungarian painting have come here ever since.

Tenkács spent his young years in Budapest and graduated at the Art School there; then, in 1938, he got his teacher's degree in drawing.

He first came to Tokay in 1941 to practise his profession and here he arranged his first exhibition in winter, 1941–42. After marrying the daughter of an old Tokay family Márta Csutkai, in 1944 he went to Budapest to teach drawing and spent there four years. They managed to return to Tokay in 1948 which has ever since been providing an inspiring home for his creative work. In the past four decades, he stated example how one could meet all requirements of three professions at the same time.

As a teacher he educated the youth for long years developing their knowledge of drawing and aesthetic sense and increasing their interest in Art with his life showing them example.

As a painter his career is indicated by sensible and expressive pieces made up with dynamic pictorial certainty. He is the interpreter of home regions, mostly of Tokay's natural beauty. The picturesque environment serves the subject to his landscapes many times. (Hilly lands, 1967; Up to the vineyard, 1962; Bodrog in autumn, 1971; On the waterside, 1974; Evening on the lake-shore, 1982.). He often deals with the description of the moments of viniculture. (Vine-planting on the hill, 1967; Late October vintage, 1984; Bottom grape vintage, 1984; Aszu-picking on the hill, 1981.). His interest often focuses on other jobs going on in the region, and the life of the town and its characteristic details. (Plank-layers, 1958; Cart with lime, 1961; Winter hillside with yellow house, 1963; Winter silence, 1981; Tokay market, 1983.). His portraits are made with quick creative method. Every time he endeavours to reflect the mentality and character of the person portrayed. (The hair-doer, 1974; Blue self-portrait, 1962; Muser, 1959; Vira, 1977; Zsuzsa, 1982.). His sensible flower pieces foster to love Nature and give aesthetic pleasure (Red tulip bunch, 1962; Still-life with mushroom and sour cherry, 1982.).

His third chosen activity relates with his pedagogical makeup. His humanistic attitude designated him to serve public interests. He made efforts to help his art companions in establishing Art life. Being a young painter, first on his own, he founded a private Colony of Artists in Tokay which is sponsored now by the state. It does not only attract home artists, but in summers, also foreign participants to the picturesque town by river Tisza. He has strenuously and always with the same intensity kept public interest awake in order to raise culture. To secure this he with his companions established the „Zilahy György” Art-Lovers’ Circle that has 500 members in this country. For decades he arranged exhibitions with unwearied steadiness involving numerous painters of the country.

Tenkács himself often participated in exhibitions. His pictures, either etchings or made with gouache, aquarelle or oil technics, are characteristically colourful and outlined and often made up with paint patches – showing the varied reflections of the post-impressionist age. As he paints unambiguously and yet with prospective and modern aspect, his works meet public acknowledgement. His personality and figure is still a firm guarantee to fulfil his various activities completely. Since his retirement in 1975, his creative instinct has even more vigorously glowed up and now he devotes his free time to the poetic description of Tokay regions, the life of its inhabitants and the daily work of wine growers. He is the painter-recorder of Tokay’s recent history. For his faith and generosity to public and uplifting culture and for his outstanding artistic activity, he was awarded diplomas and medals. His name has become inseparable from the 900 year old town. The painter, the pedagogue and the organizer Tibor Tenkács is a known and respected personality of the town.

Resümee

Tokaj ist eine der schönsten Landschaften Ungarns, wo sich am Fuße des Tokajer Berges die Flüsse Theiß und Bodrog vereinigen. An den Hängen der Berge dieser zauberhaft schönen Gegend findet die Lese der auf der ganzen Welt bekannten Trauben statt, aus denen der berühmte Tokajer Aszu hergestellt wird. Jahrhundertlang waren die Berge für ihre Trauben bekannt. Nach dem zweiten Weltkrieg ist neben den berühmten Weinen eine solche kulturelle Aktivität dazugekommen, die sich im letzten Zeitraum zu landesweiter Größe erhoben hat.

Tibor Tenkács ist 1948 als Mal- und Zeichenlehrer von Budapest dorthin umgesiedelt und als Ergebnis seiner langjährigen enthusiastischen Arbeit ist die Tokajer Künstlerkolonie entstanden. Seitdem halten sich hier in den Sommermonaten viele illustre Vertreter der ungarischen Malerei auf.

Tibor Tenkács hat seine Jugend verbracht, er absolvierte dort die Hochschule der Bildenden Künste und bekam 1938 sein Diplom als Zeichenlehrer. 1941 kam er zur Ausübung seines Berufes zum ersten Male nach Tokaj und veranstaltete hier auch seine erste Ausstellung im Winter 1941–42. Nachdem er mit der Tochter der alteingesessenen tokajer Familie Márta Csutkai die Ehe geschlossen hatte, gelangte er als Lehrer ab 1944 für vier Jahre nach Budapest. 1948 gelang es ihm nach Tokaj zurückzukehren, welches ihm bis heute bei seinem Schaffen inspirierendes Zuhause blieb. In den vergangenen vier Jahrzehnten gab er ein Beispiel dafür, wie man auf drei Schaffensgebieten jeden Anspruch erfüllen kann.

Als Lehrer hat er lange Jahre die Jugend erzogen, ihr zeichnerisches Können, ihren ästhetischen Sinn entwickelt, ihr Interesse in künstlerischer Richtung gefördert, indem er mit seinem Leben, seinem Schaffen Beispiel gab.

Als Maler begleiten seine gefühlvollen, expressiven, mit schwunghafter malerischer Sicherheit geschaffenen Werke seinen Lebensweg. Er ist der Vermittler der natürlichen Schönheiten der einheimischen Gegenden, in erster Linie von Tokaj. Als Thema seiner Landschaftsbilder diente meistens die malerische Umgebung (Berggäcker 1967, Hoch in den Weinberg 1962, Herbstlicher Bodrog 1971, Am Ufer 1974, Abend am Ufer des Sees 1982). Häufig beschäftigt er sich mit der Darstellung eines Momentes des Weinbaus (Weinanpflanzung auf dem Berg 1967, Lese Ende Oktober 1984, Weinlese am Fuße 1984, Aszulese am Berge 1981). Vielmals sind auch andere, in der Gegend geleistete Arbeiten und charakteristische Einzelheiten der Stadt, ihres Lebens in den Mittelpunkt seines Interesses getreten (Schieferdecker 1958, Kalkfuhrwerk 1961, Winterlicher Berghang mit gelbem Haus 1963, Winterliche Ruhe

1981, Der Markt von Tokaj 1983). Seine Porträts sind mit schnellen Methoden hergestellt. In jedem Falle war er bemüht, den Dargestellten seelisch und charakterlich widerzugeben (Sich Kämmende 1947, Selbstporträt in Blau 1962, Träumend 1959, Vira 1977, Zsuzsa 1982). Seine geschmackvollen Blumenstilleben erziehen zur Liebe zur Natur und bieten einen ästhetischen Genuß (Strauß roter Tulpen 1962, Stilleben mit Pilzen und Sauerkirschen 1982).

Die dritte von ihm übernommene Tätigkeit hängt mit seiner Person als Pädagoge zusammen. Seine humanistische Anschauung erforderte für ihn den Dienst für die Allgemeinheit. Er bemühte sich, für seine Künstlerkollegen das künstlerische Leben zu gestalten. Schon in jungen Jahren schuf er – zunächst aus eigener Kraft – in Tokaj eine Malerkolonie, die seit Jahren jetzt schon mit staatlicher Hilfe nicht nur einheimische, sondern jeden Sommer auch ausländische Teilnehmer in die malerische Stadt am Ufer der Theiß lockt. Zur Entwicklung der Kultur hat er unermüdlich immer mit gleicher Intensität das Interesse des Publikums wachgehalten. Zur Sicherung dessen schuf er mit seinen Kollegen den Kreis der Kunstfreunde „György Zilahy“, zu welchem im Lande jetzt schon 500 Mitglieder gezählt werden können. Mit zäher Ausdauer veranstaltete er über Jahrzehnte hinweg Ausstellungen (etwa 300), in die er auch das vielköpfige Lager der Künstler des Landes einbezog.

Tenkács hat auch selbst oft an den Ausstellungen teilgenommen. Seine Bilder, als Stiche, oder in Gouache-, Aquarell-, oder Öltechnik hergestellt, vermitteln mit seiner charakteristischen bunten, strichartigen, häufig aus Farbflecken entwickelten Methode viele verschiedene Gefühle der Lehren des Zeitalters nach dem Impressionismus. Und da er allgemeinverständlich, aber doch vorausschauend mit moderner Anschauung schafft, erringen seine Werke auch den Gefallen des Publikums. Seine Persönlichkeit, seine Gestalt ist heute noch für die Stadt und das Komitat die Garantie für die restlose Erfüllung verschiedener Tätigkeiten. Sein Schaffensdurst ist seit 1975, seit seiner Pensionierung noch stärker aufgeflammt und seine frei gewordene Zeit opfert er weiterhin auch der lyrischen Darstellung der Gegenden um Tokaj, des Lebens seiner Einwohner und der täglichen Arbeit der Weinbauern. Seine Treue, seine Opferbereitschaft für die Allgemeinheit, für die Förderung der ungarischen Kultur und seine herausragende schöpferische Arbeit sind mit Urkunden und Auszeichnungen honoriert worden. Sein Name verwuchs mit der 900 jährigen Stadt; der Maler, Pädagoge, Organisator Tibor Tenkács ist eine bekannte, geehrte Persönlichkeit der Stadt.

SZÍNES TÁBLÁK

I. Esős hangulat (A Bodrog) 1941.

Akvarell, papír, 31x47 cm

Jjl. Tenkács 941 X.

Rainy atmosphere (Bodrog), 1941

Aquarelle, paper, 31x47 cm

Marked Tenkács 941 X.

Stimmungsbild bei Regen (Der Fluss Bodrog) 1941

Aquarell, Papier, 31x47 cm

Sign. Tenkács 941 X.

II. Fésülködő, 1947.

Pasztell, papír, 48x61 cm

Jjl. Tenkács 947.

Hair-doer, 1947

Pastel, paper. 48x61 cm

Marked Tenkács 947

Das Kämmen 1947

Pastell, Papier, 48x61 cm

Sign. Tenkács 947.

III. Pallórákók, 1958.

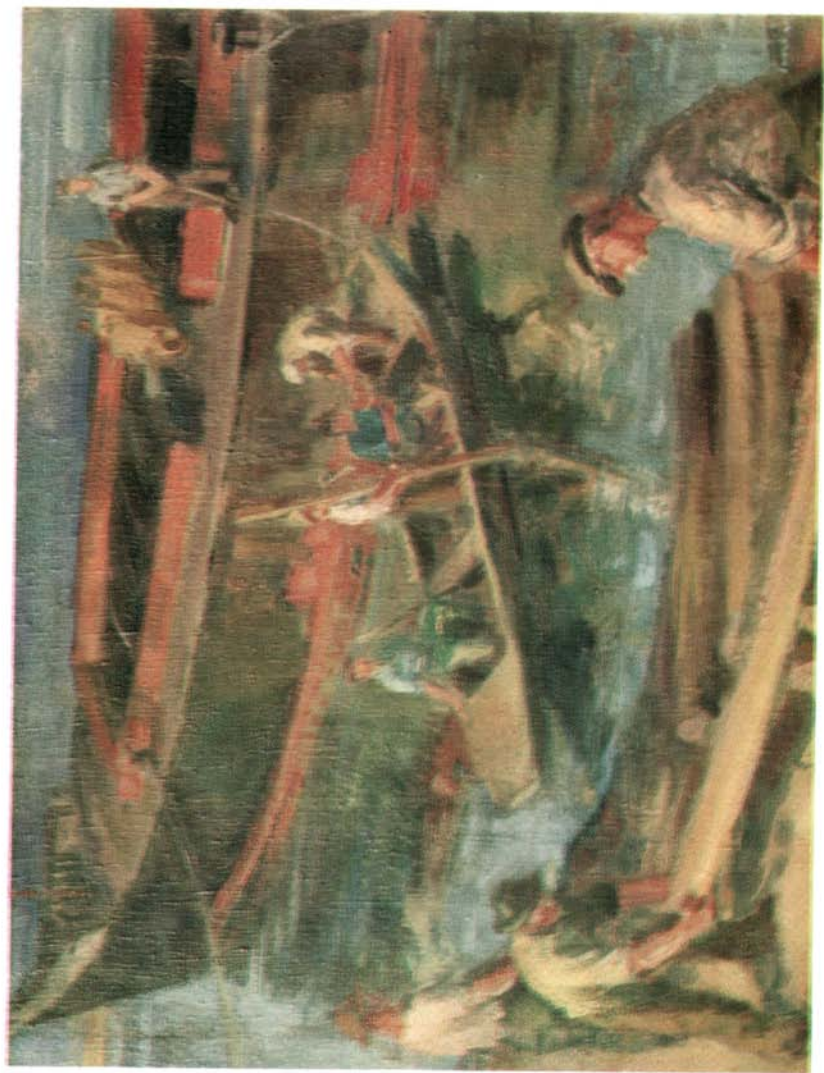
Olaj, vászon, 65x80 cm
Jjl. Tenkács 959.

Plank layers, 1958.

Oil, canvas. 65x80 cm
Marked Tenkács 959

Stegbauer 1958

Öl, Leinwand 65x80 cm
Sign. Tenkács 959

IV. Merengő, 1959.

Olaj, vászon, 100x75 cm

Jjl. Tenkács 959

Muser, 1959

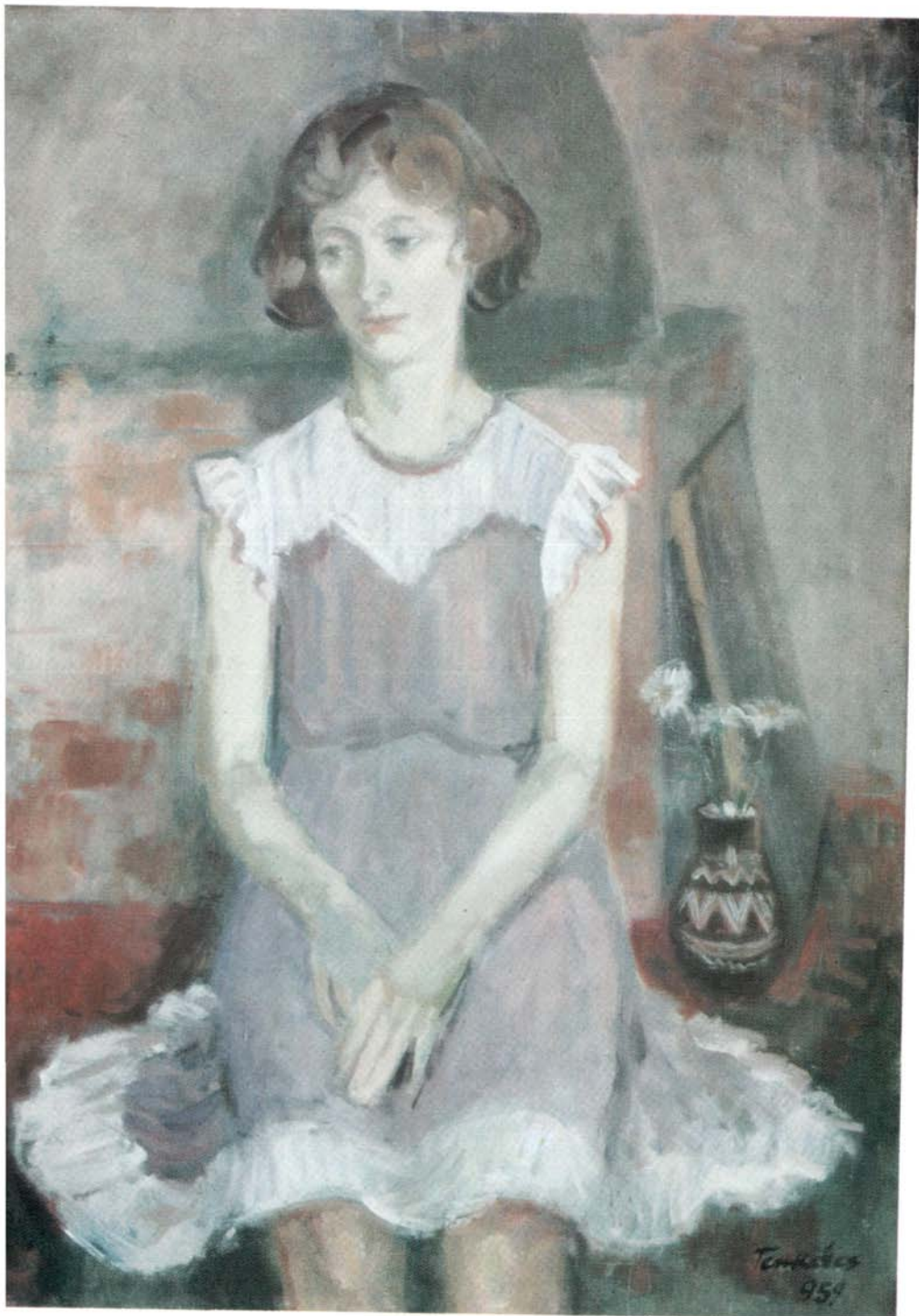
Oil, canvas. 100x75 cm

Marked Tenkács 959

Der Träumer 1959

Öl, Leinwand, 100x75 cm

Sign. Tenkács 959

V. Téli hegyoldal sárga házzal, 1963.

Gouache, papír. 48x63 cm

Jbl. Tenkács

Winter hillside with yellow house, 1963

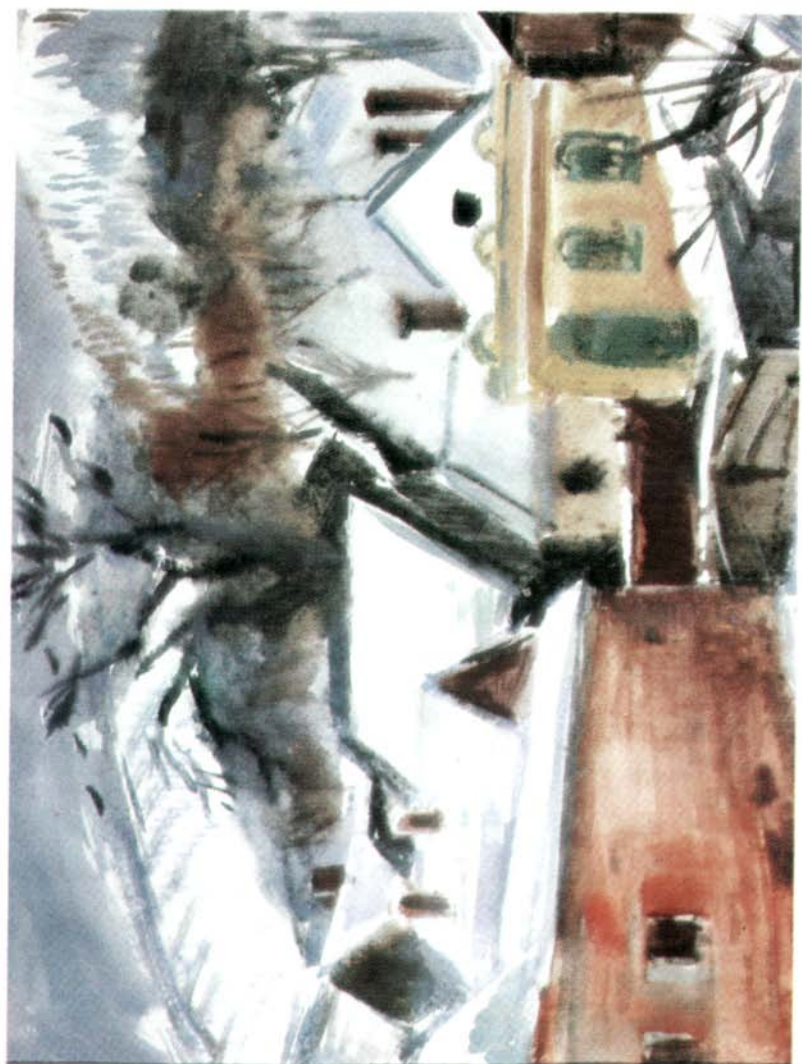
Gouache, paper. 48x63 cm

Marked Tenkács

Berghang im Winter mit einem gelben Haus 1963

Gouache, Papier, 48x63 cm

Sign. Tenkács

VI. Tokaji ballada, 1967

Tempera, farost. 124x144 cm

Jjl. Tenkács T. 967

Tokaj Ballad, 1967

Tempera, fibreboard. 124x144 cm

Marked Tenkács T. 967

Ballade von Tokaj 1967

Tempera, Holzfaser, 124x144 cm

Sign. Tenkács T. 967

VII. Hegyi földek, 1967.

Tempera, farost. 100x110 cm

Jjl. Tenkács T.

Hilly fields, 1967

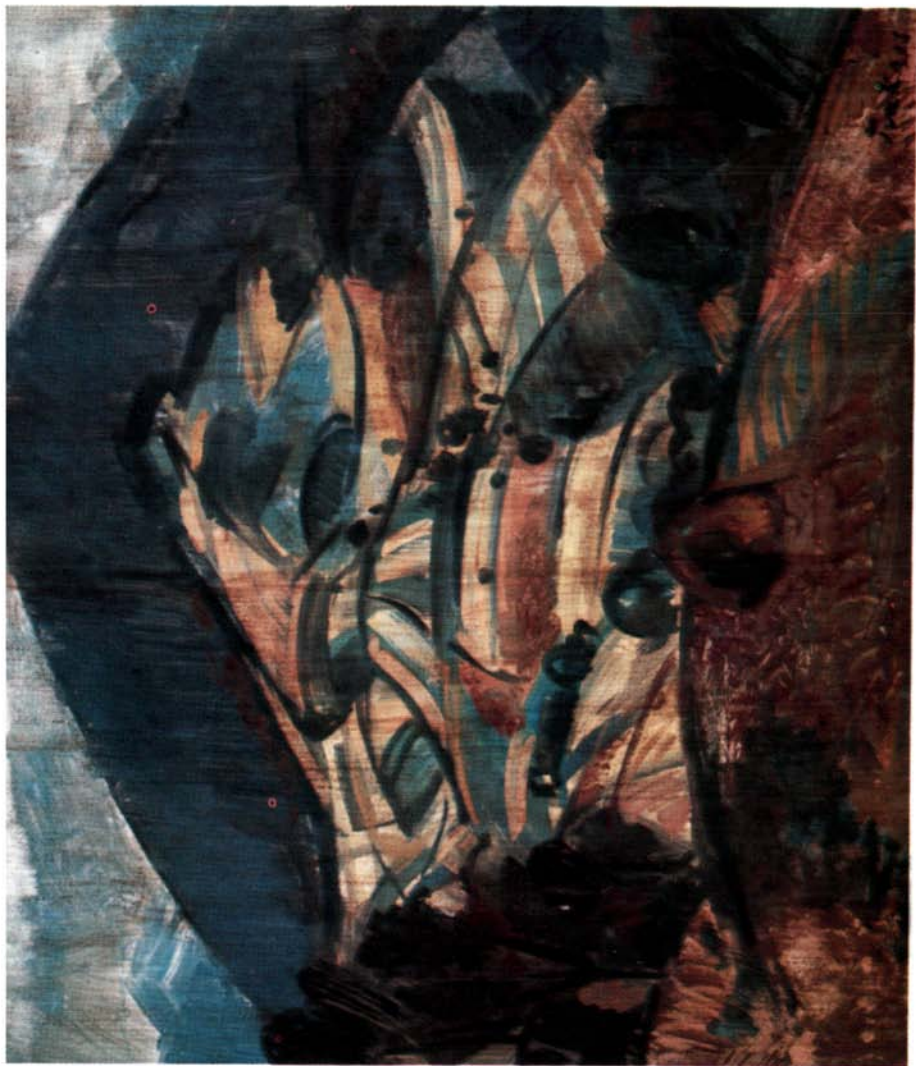
Tempera, fibreboard. 100x110 cm

Marked Tenkács T.

Bergland 1967.

Tempera, Holzfaser, 100x110 cm

Sign. Tenkács T.

VIII. Őszi Bodrog, 1971

Tempera, farost. 60x80 cm

Jbl. Tenkács T.

Autumn Bodrog, 1971

Tempera, fibreboard. 60x80 cm

Marked Tenkács T.

Der Fluss Bodrog im Herbst, 1971

Tempera, Holzfaser, 60x80 cm

Sign. Tenkács T.

IX. Vörös ház konflissal, 1973.

Olaj, farost, 60x80 cm

Jjl. Tenkács T. 73.

Red house with hansom cab, 1973

Oil, fibreboard. 60x80 cm

Marked Tenkács T. 73.

Rotes Haus mit Droschke 1973

Öl, Holzfaser, 60x80 cm

Sign. Tenkács T. 73.

X. Vízparton, 1974.

Tempera, farost. 60x80 cm

Jjl. Tenkács

On the water shore, 1974

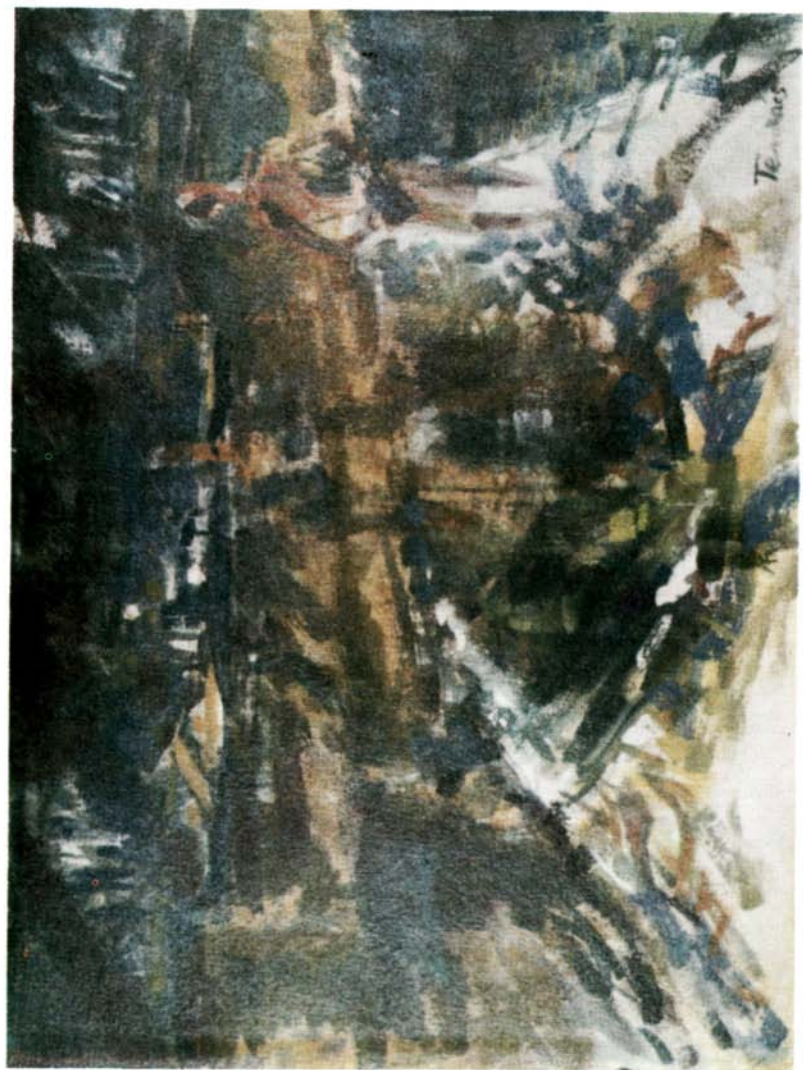
Tempera, fibreboard. 60x80 cm

Marked Tenkács

Auf dem Ufer 1974

Tempera, Holzfaser, 60x80 cm

Sign. Tenkács

XI. Aszuszemelés a hegyen, 1981.

Olaj, farost. 60x90 cm

Jjl. Tenkács '81.

Aszu-picking on the hill, 1981

Oil, fibreboard. 60x90 cm

Marked Tenkács '81.

Aszubeeren-Lesen auf dem Berg 1981

Öl, Holzfaser, 60x90 cm

Sign. Tenkács '81.

XII. Este a tóparton 2, 1982.

Olaj, farost. 34x90 cm

Jjl. Tenkács '82.

Evening on the lake shore 2, 1982

Oil, fibreboard. 34x90 cm

Marked Tenkács '82.

Abend auf dem Seegestade (2). 1982

Öl, Holzfaser, 34x90 cm

Sign. Tenkács '82.

XIII. Este a tóparton 3, 1982.

Olaj, farost. 60x80 cm

Jl. Tenkács '82.

Evening on the lake shore 3, 1982

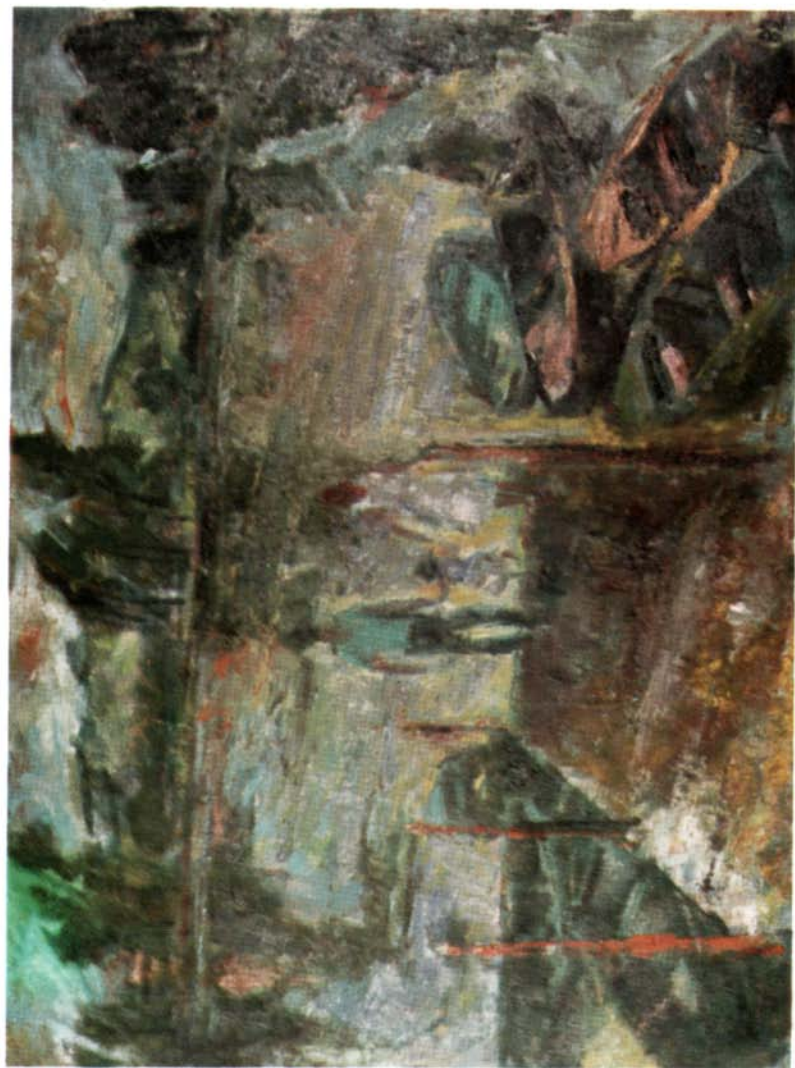
Oil, fibreboard. 60x80 cm

Marked Tenkács '82.

Abend auf dem Seegestade (3). 1982

Öl, Holzfaser, 60x80 cm

Sign. Tenkács '82.

XIV. Gombás, meggyes csendélet, 1982

Olaj, farost. 70x50 cm

Jjl. Tenkács 82

Still life with mushroom and sour cherry, 1982

Oil, fibreboard. 70x50 cm

Marked Tenkács 82

Stilleben mit Pilz und Sauerkirsche 1982

Öl, Holzfaser, 70x50 cm

Sign. Tenkács 82.

XV. Tokaji piac, 1983.

Olaj, farost. 75x100 cm

Jbl. Tenkács 83

Tokaj market, 1983.

Oil, fibreboard. 75x100 cm

Marked Tenkács 83

Markt in Tokaj, 1983.

Öl, Holzfaser, 75x100 cm

Sign. Tenkács 83

XVI. Skanzen Cák, 1985.

Tempera, farost. 60x80 cm

Jjl. Tenkács 85.

Skanzen in Cák, 1985.

Tempera, fibreboard. 60x80 cm

Marked Tenkács 85.

Skansen in Cák, 1985.

Tempera, Holzfaser, 60x80 cm

Sign. Tenkács 85.

TARTALOM

Előszó 5

Tenkács Tibor festőművész életútja, munkássága 9

Életrajzi adatok 41

Kiállítások 42

Díjai-kitüntetései 44

Irodalom 45

Szövegközi képek jegyzéke 47

Angol nyelvű összefoglaló 51

Német nyelvű összefoglaló 53

Színes táblák 55

A SOROZATBAN EDDIG MEGJELENT MŰVEK

- 1 DOBOSY LÁSZLÓ: Várak, várhelyek és őrhelyek Ózd környékén (1975) (elfogyott)
- 2 BENKŐ SÁMUEL: Miskolc történeti-orvosi helyrajza – 1782. Sajtó alá rendezte Szabadfalvi József, fordította M. Kiss Júlia (1976)
- 3 BAKÓ FERENC: Bükki barlanglakások (1977)
- 4 KATONA IMRE: Miskolci köedénygyárak (1977)
- 5 VASS TIBOR: Jelbeszéd az ózdi finomhengerműben (1977)
- 6 PETERCSÁK TIVADAR: Hegyköz (1978)
- 7 VERES LÁSZLÓ: A Bükk hegység üveghutái (1978)
- 9 SZABADFALVI JÓZSEF: Festett asztalosmunkák Megyaszóról (1980)
- 10 SZILÁGYI MIKLÓS: A Hernád halászata (1980)
- 11 FELD ISTVÁN–JUAN CABELLA: A füzéri vár (1980) (elfogyott)
- 12 VIGA GYÚLA: Népi kecsketartás Magyarországon (1981)
- 13 VÉGVÁRI LAJOS: Imreh Zsigmond (1981)
- 14 SZUHAI PÉTER: A Szendrő környéki falvak paraszti gazdálkodása a kapitalizmus időszakában (1982)
- 15 PALÁDI KOVÁCS ATTILA: A barkóság és népe (1983)
- 16 DÉNES GYÖRGY: A Bódvaszilasi-medence 700 éves története (1984)
- 17 PETERCSÁK TIVADAR: Népi szarvasmarhatartás a Zempléni Hegyközben (1983)
- 18 DOBRIK ISTVÁN: Mokry Mészáros Dezső (1881–1970) (1984)
- 19 DOBOSY LÁSZLÓ: Gömörszőlős, egy gömöri falu néprajzi monográfiája (1984)
- 20 NAGY KÁROLY: Somsálybánya története (1985)
- 21 DOBROSSY ISTVÁN: A miskolci vendéglátás története 1745–1945 (1985)
- 22 KAMODY MIKLÓS: Észak-Magyarország hírközlésének története (1985)
- 23 VIGA GYÚLA: Tevékenységi formák és a javak cseréje a Bükk-vidék népi kultúrájában (1986)
- 24 KATONA IMRE: Az első magyar porcelángyár (Telkibánya) (1986)
- 25 SZABADFALVI JÓZSEF: Írások Herman Ottóról és a Herman Ottó Múzeumról (1987)
- 26 GODA GERTRÚD: Ficzer László (1910–1967)
- 27 TELEPY KATALIN: Tenkács Tibor

A kiadványok utánvétellel megrendelhetők a Herman Ottó Múzeum gazdasági osztályán. Ügyintéző: Veres Ferencné, Cím: 3501 Miskolc, Pf. 4.

